

SYMPOSIUM IN JANSKERK MET PROMINENTE SPREKERS

Luther en de Vrijheid

Catrien van Opstal

In nauwe samenwerking met de Evangelisch-Lutherse Gemeente Utrecht houdt de Protestantse Theologische Universiteit op vrijdag 25 augustus in de Janskerk een symposium over de betekenis van Luther voor de (hedendaagse) vrijheid. Dagvoorzitter is Elsbeth Gruteke, sprekers zijn onder anderen de schrijver Abdelkader Benali, journalist Stevo Akerman en procureur-generaal bij het OM Rinus Otte.

Het symposium is bedoeld om een kernbegrip van Luther, vrijheid, vanuit verschillende perspectieven te beschouwen. Het zal op 25 augustus gaan over

vrijheid als autonomie, spontaniteit, authenticiteit, over vrijheid van godsdienst en gewetensvrijheid in de ethische, kerkelijke en politieke context, over vrijheid als doel of voorwaarde van politiek en economisch handelen, van wetenschap en kunst. Het thema zal vanuit verschillende perspectieven benaderd worden en steeds verbonden worden met de hedendaagse maatschappelijke uitdagingen.

Humanisme

Kenmerkend voor de situatie vijf eeuwen geleden is de tegenstelling tussen Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494) en Luther. De humanist Pico della Mirandola noemt in een geschrift over de waardigheid van de mens ('De dignitate hominis') de vrijheid als het ken-

merk van de mens. Voor de humanisten is vrijheid aan beschaving gekoppeld. Daar moet je wel wat voor doen.

Je moet leren in het openbare leven mee te kunnen praten en te beslissen. Dan ben je een vrij mens. Hoe de mens die vrijheid uitwerkt kan verschillen. Soms is het de vrijheid van de sterkste, voor anderen is het een vrijheid die haar grenzen vindt in de vrijheid van de ander. Luther ontmaskert dit idee van vrijheid als een almachtsfantasie, illusie of zelfbedrog. Volgens de reformator uit Duitsland is de ware vrijheid evenwel alleen te vinden in de verbinding met Jezus Christus.

Zie verder pagina 8: **De niet serieus genomen kritiek van Luther**

* Luther: "...Ware vrijheid is alleen te vinden in de verbinding met Jezus Christus"...

In de voetsporen van de Reformatie: een zomerwandeling

Arnold Rietveld

De themawandeling Reformatie van het Utrechtse Gilde, verzorgd door Gerrit van de Kraats, neemt ons mee langs plaatsen in de binnenstad waar niet alleen sporen van de Reformatie te zien zijn in de kerken, maar ook enigszins verborgen in het gewone straatbeeld.

Zo start de groep deelnemers aan de wandeling van tweeënhalve uur bij café Vredenburg bij de Lange Koestraat, praktisch in de schaduw van muziekcentrum Tivoli/ Vredenburg. De groep bestaat voor een klein gedeelte uit andere gidsen die net zo bevlogen zijn als Gerrit en de pas erin houden als van de ene naar de andere locatie gelopen wordt.

Hagepreken

De groep stelt zich op bij de Catharijnebaan en kijkt praktisch uit het muziekcentrum. Gerrit begint zijn tocht hier, omdat hier een van de eerste hagepreken gehouden werd in augustus 1566, in het zicht van kasteel

* Hagepreek tegenover Vredenburg (tekening van H.J. Isings uit 1911).

Vredenburg. Maar de vestingcommandant was een prinsgezinde en deze dreef de menigte gelovigen niet uiteen met een kanonschot.

Het was een vreedzaam moment in wat daarna volgde: de Beeldenstorm. De eerste kerk die ten prooi viel aan de Beeldenstorm was de Geertekerk en vele zouden volgen.

Op een klein grasveldje temidden van de verkeersdrukte luisteren wij geboeid naar een betoog van Gerrit dat het onderwerp Reformatie dermate complex is dat wij er geen karikaturen van moeten maken. Een deelnemer vraagt wat de inhoud van de hagepreek geweest is. Hij vraagt zich openlijk af of het niet een vorm van maatschappelijk protest geweest kan zijn. Gerrit legt hem uit dat de hageprekers predikten dat de gelovige direct toegang heeft tot God en dat – zoals in de geest van Maarten Luther – geen kerk tussen God en de gelovige mag staan.

Zie verder pagina 7: **"Protestantse apen liggen in bed te slapen"**

Jaarrekeningen 2016 ter inzage

In de vergadering van de Algemene Kerkenraad Groot van 12 juni 2017 zijn de jaarrekeningen 2016 van de Diaconie der Protestantse Gemeente Utrecht en de Protestantse Gemeente Utrecht conform Ordinantie 11-7-1 PKO voorgelegd aan de Algemene Kerkenraad Groot. Beide jaarrekeningen liggen, overeenkomstig het bepaalde in Ordinantie 11-7-2 PKO en artikel 4.3.3 Plaatselijke Regeling, gedurende een week na verschijning van dit blad, dus tot en met vrijdag 11 augustus ter inzage op het Bureau PGU (graag even vooraf bellen). Tevens kunnen de stukken worden opgevraagd bij het bestuurssecretariaat van de PGU (Karin Oostenbruggen) p/a Bureau PGU: Margaretha van Parmadreef 14 (3561 SR) Utrecht, tel. 030-2737540, e-mail: bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl. Reacties kunnen tot drie dagen na het einde van de inzageperiode, schriftelijk of per mail worden ingebracht bij de scriba van de Algemene Kerkenraad, Teunis van Kooten, p/a Bureau PGU.

verder in dit nummer

Sing In

In de doopsgezinde kerk is volgende maand een Sing In die het thema Reformatie verbindt met Vrede. Zangpedagoog Gerard Legeland gaat met een ad hoc-koor twaalf liederen instuderen en vervolgens ten gehore brengen, die vijfhonderd jaar (kerk-) geschiedenis bestrijken.

8

Diaconaat

In Diaconaat Wereldwijd aandacht voor Oekraïne en Colombia. De Nieuwe Kerk heeft Martha van der Perk uitgezonden naar een ziekenhuis in Oekraïne en stedelijk ondersteunt de Protestantse Gemeente Utrecht het project Geloven in verzoening in Colombia.

9

Koorschool

De Buitenschoolse Koorschool Utrecht begint met een nieuwe opleidingsklas A voor kinderen uit de stad en regio Utrecht vanaf groep 3. Daarnaast zijn in opleidingsklas B enkele plaatsen vrij voor nieuwe kinderen. Opleidingsklas A en B zijn voor alle kinderen toegankelijk. Wel is een auditie nodig om toegelaten te worden.

16

Als de Heer het huis niet bouwt

Als de Heer het huis niet bouwt,
Vergeefs zwoegen de bouwers.
Psalm 127

Ds Piet Jan Rebel

Preek van Bonhoeffer

In 1926 houdt de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer in Berlijn een preek over psalm 127. Duitsland verkeert in chaos en onzekerheid. De Eerste Wereldoorlog vernietigde talloze levens. De waanzin van die vreselijke oorlog verscheurde en verslond de idealen van vooruitgang en humaniteit. De wereld, waarin Bonhoeffer leeft en preekt, staat op zijn kop. En de vernietiging die voor de deur staat, in 1933 komt Adolf Hitler aan de macht, wordt door de meeste mensen niet waargenomen. Toch is het sleutelwoord in deze verwarrende periode: 'opbouw'. De Duitse bevolking werkt hard aan haar toekomst. Bonhoeffer spoort in zijn preek christenen aan om op volle kracht mee te werken aan het "bouwen en wederopbouwen" van de samenleving.

Op zijn kop

Ook in onze tijd leeft het gevoel dat de wereld op zijn kop staat. Ongetwijfeld zal er in de geschiedenis nooit een tijdvak zijn geweest, waarin mensen niet met dit gevoel hebben geworsteld. Maar voor ons zijn de huidige woelingen ongekend. De ene groep stelt ons gerust. Europa kan het islamitisch terrorisme, de globalisering en de huidige migran-

ten- en vluchtelingenstromen gemakkelijk aan. Het is een vorm barmhartigheid om de grenzen open te houden. Een andere groep maakt zich grote zorgen over de gevolgen van de ingrijpende veranderingen die worden waargenomen. Deze groep vraagt zich af wat de huidige ontwikkelingen zullen gaan betekenen voor de komende generaties. In haar visie is Europa zelfmoord aan het plegen.

Dieper perspectief

Hoe wij als christenen onze tijd ook interpreteren en beleven, we mogen ons niet afsluiten voor

een dieper perspectief. Bonhoeffer wijst daarop in zijn preek. Aan welke toekomst wij ook willen werken, "als de Heer het huis niet bouwt, vergeefs zwoegen de bouwers." Zolang wij mensen zijn op aarde, zal ons werk zondig, vergankelijk en onvolmaakt blijven. Goede bedoelingen kunnen zich sluipenderwijs transformeren in kwade consequenties.

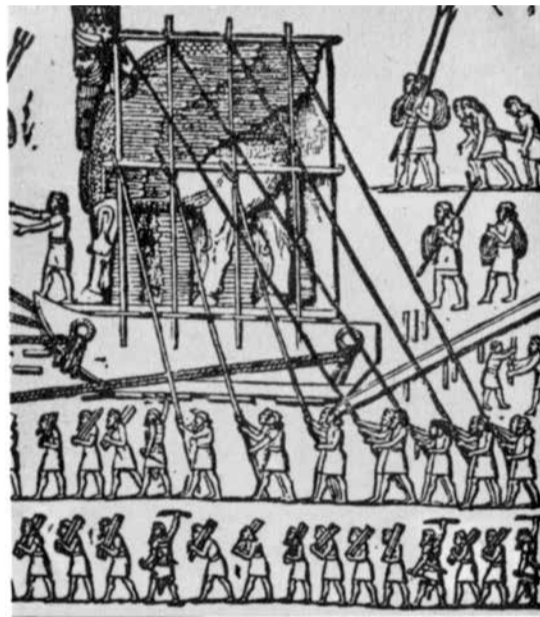
In onze gebeden mogen we niet ons eigen handelen rechtvaardigen. In onze gebeden moeten we Gods handelen aanroepen.

Zonder de Heer zwoegen we tevergeefs. Met de Heer verlichten we ons zwoegen tot het beschei-

MEDITATIEF MOMENT

den, reëel en onafhankelijk meebouwen aan Zijn koninkrijk. Wij hoeven het werk niet af te maken. Dat zal Hij doen, die het is begonnen. Alleen de Heer kan de wereld die op zijn kop staat, op zijn voeten zetten.

* Bouw van een godshuis in de oudheid (links) en in de middeleeuwen. Illustraties uit het boek 'De bouw van een kathedraal' van Jean Gimpel, uitgave Pictura Utrecht 1960.

De toneelmeester

Vanochtend

toen ik opstond
was het buiten grijs
overal waar ik keek
grijs
de nacht had onverzadigbaar
alle kleur opgeslokt

Toen sprak de dag:
heden ben ik niet bij machte
de coulissen op te trekken
de nacht is mij de baas
tenzij, tensij
jijzelf de toneelmeester wordt
ja, jijzelf

Aangemoedigd
ging ik aan de slag
opende mijn trukendoos
reeg een slinger van
vrolijke herinneringen
zette Vivaldi op
en zie
langzaam, langzaam
kwam de kleur terug
trok de mist op –

Oeke Kruythof

Geluk

Als het ritme van de dag
stil valt in de nacht
droom ik mijn herinneringen
tot de slaap mij omhelst
en in ZIJN dromen trekt.
In de vroege ochtend
kiert de zon door de gordijnen,
mijn dromen vervagen.
Een stralende dag is aangebroken.
Geen droom maar werkelijkheid.

Fredy Schild

De hierbij getoonde afbeelding
is een schilderij van
Fredy Schild.

Leerhuisavond Kerk en Israël

De leerhuisavonden van de werkgroep Kerk en Israël, onder leiding van Tirtzah Middleton gaan ook in het seizoen 2017-2018 weer door. De eerste avond, op 11 september, heeft als thema: het Onze Vader. De thema- annex ontmoetingsavond is op de gebruikelijke locatie: Thomas à Kempishuis, Broerestraat 12 (achter de Gerardus Majellakerk). Vlakbij is een bushalte waar heel wat lijnen stoppen. Er is gelegenheid voor vrij parkeren. De leerhuisavond begint om 20.00 uur, inloop is van af 19.45 uur. Er wordt een bijdrage van twee euro gevraagd voor de consumptie, de toegang is vrij.

De Gouden Stad

Wybrand Ganzevoort

Het officiële volkslied van de staat Israël is Hatikva, en u kent de melodie (eerder dan de tekst). Er is een tweede volkslied, onofficieel, een lied over Jeruzalem: 'Jerushalayim shel zahav', Jeruzalem van goud.

Naomi Shemer schreef het in 1967, een lied vol liefde en verlangen, voor een songfestival. Een paar weken later brak de Zesdaagse oorlog uit, waarin Israël de Oude Stad weer in handen kreeg en Jeruzalem werd herenigd. Toen de paratroepers de Tempelberg bereikten en de Westelijke Muur (de Klaagmuur), waar al die jaren onder Jordans bewind geen Jood had mogen komen, zongen ze daar het lied. En nog steeds is het lied overal bekend en geliefd.

De tekst, vertaald in het Nederlands:

1. De berglucht is zo helder als wijn, en de geur van sparren drijft op de wind bij schemering met het geluid van de klokken. En in de sluimering van boom en steen, gevangen in haar droom, de stad die afgezonderd ligt, en in haar hart een muur.

Refrein:

Jerushalayim shel zahav weshel nechoshet weshel oor,
halo lekol shirayiem ani kinnoor.
Jeruzalem van goud, en van koper, en van licht,
voor al je liederen ben ik een luit.

2. Hoe zijn de waterputten opgedroogd, het marktplein leeg, en niemand bezoekt de Tempelberg in de oude stad. En in de grotten van de rots huilen de winden en niemand daalt af naar de Dode Zee langs de weg van Jericho.

Refrein

3. Maar nu ik vandaag kom om je te zingen en om voor jou kronen te vlechten, ik ben de kleinste van je jongste zonen en de laatste van de dichters. Ja, jouw naam brandt op de lippen als de kus van een seraf. Indien ik u vergeete . . . ., Jeruzalem, dat van louter goud is.

Refrein

Na de hereniging van Jeruzalem schreef Naomi een nieuwe versie van het tweede couplet:

We keerden terug naar de waterputten, naar de markt en naar het plein.
Ramshoorn roept op de Tempelberg in de oude stad.
En in de grotten van de rots schijnen duizend zonnen
en opnieuw dalen we af naar de Dode Zee langs de weg van Jericho.

Een lied van liefde voor de stad die - zeker voor Joden - het centrum van de wereld is, de Heilige Stad.

Auteur is lid van de provinciale werkgroep Kerk en Israël.

* De stadsmuur van Jeruzalem.

Vespers in Zuidoost

Op zondag 6 augustus is er om 17.00 uur een orgelvesper in de Nicolaïkerk. Ko Zwanenburg is organist. Voorganger is ds Harry Zeldenrust.

Het zal niet veel kerkgangers bekend zijn, maar de zesde augustus is ooit gevierd als een christelijke feestdag. Het eerst in de Oosters-Orthodoxe kerken en in de vijftiende eeuw ook in het Westen. Op deze dag vierde men 'de gedaanteverandering van de Heer'. Bij ons staat dat verhaal bekend als de verheerlijking op de berg. Het wordt in drie evangeliën verteld, waaronder Lucas 9: 28-36. Het is op de berg, dat Jezus in goddelijke heerlijkheid verschijnt. God woont in ontoegankelijk licht. Maar de hemel breekt open, het licht verschijnt. Gods licht staat tegenover wat mensen vaak verspreiden. En ook dat gedenken we. De gedaanteverandering is een keerpunt in het leven van Jezus, en grijpt vooruit op de opstanding. In het oosten werd deze dag ook wel in verband gebracht met de stichting van de kerk. Behalve de lezing uit Lucas lezen en zingen we ook Psalm 97. Daar staat: "Zijn bliksem verlichtte de wereld; de aarde zag het en beefde." Het feest van Gedaanteverandering van de Heer dus, op 6 augustus in de Klaaskerk. De muziek die klinkt, is een improvisatie van Bach's Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ (BWV 649).

Christelijk Sociaal Congres in Doorn

Jaarlijks organiseert het Christelijk Sociaal Congres (CSC) een tweedaags congres. Tijdens die dagen worden maatschappelijke ontwikkelingen beschouwd vanuit christelijk-sociaal perspectief. Dit jaar heeft het congres plaats op 30 en 31 augustus op landgoed Zonheuvel, Amersfoortseweg 98 te Doorn.

Dit jaar is het thema 'Op elkaar aangewezen'. Tegenwoordig manifesteert de verbondenheid zich vooral in digitale netwerken en minder in de persoonlijke ontmoeting. Tijdens het congres spreken verscheidene deskundigen over dit fenomeen en er zijn diverse workshops. Bijvoorbeeld over hoe je de afhankelijkheid vergroot tussen jong en oud, tussen vast en flex, tussen milieu en economie en tussen denkers en doeners.

Het thema van het congres is gebaseerd op de centrale vraag in het visiedocument van CSC, "De Kracht van Verbondenheid" dat in 2016 is verschenen naar aanleiding van het 125-jarig jubileum: Hoe kunnen we kwetsbaarheid, onvolmaaktheid en improvisatievermogen de ruimte geven en zo de drang naar perfectie en eenvormigheid tegenspreken en de vitaliteit en leefbaarheid van de samenleving versterken? De deelnemers worden tijdens het congres geïnspireerd om zelf in actie te komen voor een betere wereld waarin samenwerking en ontmoeting essentieel zijn. En dat willen we toch allemaal? Programma en congressfolder staan op de website www.stichting-scs.nl/congres-2017.

Zwijg niet, God van mijn lied!

Willi Soepboer

In gesprek met Seintje Bos. Zij is voorzitter van het Janskoor, het koor van de EUG. Op haar initiatief is er op 3 september in de Janskerk een viering die verband houdt met het project '150 Psalms' van het Festival Oude Muziek. Ik leg haar een aantal vragen voor om meer over dit initiatief te horen.

Wat sprak je aan, toen je hoorde van het Psalmenproject binnen het Festival Oude Muziek?

"Ik heb zelf veel met de Psalmen: ik ben er mee opgegroeid vroeger thuis, en moest iedere week een psalmversje leren. Later heb ik de waarde ontdekt van de onberijmde psalmen als gebeden. Ik ging psalmen meebidden in kloosters en het intrigeerde mij dat de psalmen daar zo'n grote betekenis hebben. Toen ik zelf de psalmen meditatief ging bidden, ontdekte ik dat in de psalmen eigenlijk alle aspecten van het leven aan bod komen. Psalmen zingend ben ik aan het bidden, voor mezelf en voor de wereld."

"Ik houd van de psalmen en toen ik hoorde dat op het Festival Oude muziek alle 150 psalmen gaan klinken, werd ik enthousiast. De psalmen die voor mij zo waardevol zijn, krijgen dit jaar in dit mooie grote festival, dat me dierbaar is, een centrale plek. Wat bijzonder!"

Oproep

"De oproep van Tido Visser, directeur van het Nederlands Kamerkoor, om dit project samen tot een succes te maken, viel bij mij in goede aarde. En ik dacht: als de psalmen in de concertzaal van TivoliVredenburg twee dagen zullen klinken, dan moet er in Utrecht ook een plek zijn waar ze in datzelfde weekend op zondag in de eredienst gaan klinken. Een viering waarin psalmen in de liturgie gezongen en gebeden zullen worden. We hebben prachtig koor, een bekwame dirigent en een top organist. We doen mee! We organiseren een psalmenviering!"

* Seintje Bos: "...Een smeekbede voor onszelf en voor de wereld"...

ring rondom de psalmen waarin te horen is hoe psalmen in verschillende uitvoeringen en verschillende vertalingen uit verschillende tijden diepgang en betekenis krijgen. Ik hoop dat ze voor iedereen die op 3 september in de Janskerk is, troostend en inspirerend zullen zijn."

Titel

Ik lees de titel: 'Zwijg niet, God van mijn lied! Kun je deze titel toelichten?' "We zochten een titel, een motto voor onze psalmenviering en al bladerend door de '150 psalmen vrij' van Huub Oosterhuis, raakte ons de eerste regel van psalm 109: 'Zwijg niet, God van mijn lied!' Een mooi motto voor de psalmenviering en een prachtige zin als acclamatie bij de gebeden: een smeekbede voor onszelf en voor de wereld. Laurens de Man, onze organist heeft het speciaal voor deze viering op muziek gezet."

"We hopen op een mooie inspirerende psalmenviering waarin de psalmen centraal staan en waarin we als Janskoor ons beste beentje voorzetten om de psalmen mooi te laten klinken in de Janskerk. Aansluitend bij het Festival Oude Muziek, is dit de derde dag op rij dat er in Utrecht zoveel psalmbewerkingen gezongen worden."

Auteur is lid van het Janskoor.

Welke psalmen gaan er klinken 3 september?

"Op het Festival Oude Muziek gaan alle 150 psalmen in twee dagen in evenzoveel bewerkingen gezongen worden." (Zie kader TOM magazine, -WS).

"De viering van 3 september in de Janskerk past binnen de cyclus in de EUG: in de zomer is er aandacht voor Monastieke tradities. Psalmen bidden en zingen past daarin. We spraken in de voorbereidingsgroep over onze eigen ervaringen met de psalmen."

Sterfbed

"Ik vertelde van mijn moeder, die kort daarvoor was overleden. Ik had voor mijn moeder bij haar sterfbed psalm 121 gezongen: 'k sla d' ogen naar 't gebergte heen - vanwaar ik dag en nacht - des Hoogsten bijstand wacht...'"

"Dat was ontroerend voor ons allebei. En ook troostend. Wanneer je dat vertelt in het gezelschap van een koordirigent en een organist, zijn er onmiddellijk associaties met bewerkingen en componisten, dus wij zingen op zondag 3 september psalm 121 in de bewerking van Daan Manneke, van Löwenthal en van Sweelinck. Behalve psalm 121 klinkt psalm 122 van Huijbers, psalm 104 van Albert de Klerk, psalm 150 van Parry en psalm 23 van Sweelinck." "Het wordt een bijzondere viering."

Plek in Janskoor

In het Janskoor is nog plek voor geoefende zangers die mee willen zingen op 3 september. Er zijn repetities op 24 en 31 augustus in de Janskerk, beide avonden van 19.30 tot 22.00 uur en op zondagmiddag 27 augustus is er van 13.00 tot 15.30 uur een extra repetitie met een workshop 'psalmenzingen' onder leiding van Jasper Schweppe, zanger van het Nederlands Kamerkoor. Op zaterdag 2 september is er nog een extra repetitie, van 14.00 tot 17.00 uur in de Janskerk; op zondag 3 september vanaf 9.30 uur is het inzingen. Geïnteresseerde zangers kunnen zich aanmelden bij Hans Leeuwenhage, e-mail: leeuwenhagemelodie@ziggo.nl.

Eens komt de grote zomer

Wieke de Wolff, straatpastor

Wonderlijk bitterzoet kan het leven zijn - Een man overlijdt. Hij is gegaan in het vertrouwen dat hij zijn vader en moeder weer zal zien. En God. Want dat is waar ze zijn, bij God. Zijn vrienden, stoere mannen in leren jaszjes, doen hem uitgeleide op de motor. Een lange stoet die groent en grauw - achter de rouwauto aan.

Een vrouw wil een kaarsje voor hem aansteken. Ik ga mee. We gaan zitten. Kijken naar de slanke, stille vlam. Bij het opstaan zegt ze: 'Dag N.'

In het winkeltje bij de kerk kijkt ze vertederd naar de kleine glazen vogeltjes die daar uitgestald staan. 'Daar hield hij zo van, van vogeltjes...' Ik koop er één voor haar. Het is geel en groen, met een rood staartje, en kijkt achterom, alsof het ons groeten wil. Op weg naar de uitgang lopen we langs het doopvont. 'Mijn vader is gedoopt. Ik niet. We mochten het zelf weten, zeiden mijn ouders. Of we gedoopt wilden worden of niet. Ik wil het wel. Maar ik weet niet hoe dat in zijn werk gaat...' 'Daar kunnen we het wel een keer over hebben...' 'Ja, graag.' Later, op haar kamer, kijkt ze rond, het vogeltje op haar hand. 'Waar zal ik het neerzetten...' Uiteindelijk vindt het zijn plaats in een bloempot met een klavertje vier erin. 'Dat is een mooi plekje. Hij hield ook van plantjes.'

We drinken wat. Het vogeltje kijkt ons vriendelijk aan. Na de vakantie

zullen we het over haar doop hebben, spreken we af.

De dag van het kaarsje en het vogeltje hoor ik dat de zoon van de man die overleden is kort daarna ook zijn opa en oma, de ouders van zijn moeder, heeft verloren. Zijn moeder is ernstig ziek. 'Straks heeft hij niemand meer...' verzucht degen die het me vertelt.

Ik zie hem nog staan, die jongen. Trots houdt hij een foto van zijn vader omhoog. Een foto waarop zijn vader op een motor zit. De motormannen staan in een halve cirkel achter hem. Straks gaan ze rijden, achter hun overleden vriend aan. Nu zijn ze nog even samen - al is het maar als of. Diezelfde dag hoor ik ook dat een vrouw overgrootmoeder gaat worden. Ze is blij en trots. Het zal nog een klein half jaar duren voor het zover is. Ik noteer het vast in mijn agenda.

De zoon heeft foto's van zijn vader meegenomen. Ze hangen op zijn kamer. Elke dag kijkt zijn vader hem aan - vanaf de motor. Het vogeltje

VAN DE STRAAT

kijkt naar de vrouw. De hostelgenote van de overleden man verheugt zich. Straks mag ze haar achterkleinkind vasthouden.

'Soms doet het pijn om te leven,' schrijft Karl Ove Knausgaard aan zijn kleine dochter. 'maar er is altijd iets om voor te leven. Kun je dat onthouden, denk je?'

'Lente' heet het boek waarin hij dat schrijft. Nu is het zomer. En eens, hoop ik, 'Eens komt de grote zomer waarin zich 't hart verblijdt. God zal op aarde komen, met groene eeuwigheid. De hemel en de aarde wordt stralende en puur. God zal zich openbaren in heel zijn creatuur.' Een goede zomer gewenst.

Zaterdagmiddagmuziek èn de Orgelzomer in de Domkerk

Marco van der Werf

Iedere zaterdagmiddag om half vier vindt er een concert in de Domkerk plaats, georganiseerd door tal van musici en vrijwilligers onder de vlag van de 'Zaterdagmiddagmuziek'. Het beroemde Bätz-orgel uit 1831 heeft tijdens deze concerten vaak een groot aandeel als begeleidingsinstrument van de Domcantorij en vanzelfsprekend bij de orgelconcerten van onze Domorganist Jan Hage. In de zomermaanden, als cantorij- en orkestleden van hun welverdiende vakantie genieten, is het ruim baan voor de koningin der instrumenten met haar 3698 pijpen, waarvan 1013 afkomstig zijn van het vorige orgel uit 1571.

In de maand juli hebben er vijf goedbezochte concerten plaatsgevonden. Jan Hage heeft de gastorganisten het thema 'transcripties' meegegeven, muziek die in eerste instantie niet voor orgel bedoeld is, maar bewerkt is en uitstekend te vertalen naar dit veelzijdige instrument. De orgelmuziek liefhebber heeft in augustus nog vier keer de gelegenheid om hier deelgenoot van te zijn.

Transcripties in augustus

Op 5 augustus speelt Jan Hage twee transcripties van bekende cantatedelen van Johann Sebastian Bach in bewerkingen van André Isoir. Daarnaast krijgt u werken van César Franck te horen (onder andere: Troisième Choral, Fantasia en la-majeur, Prière en de machtige Pièce héroïque). Van Franck is de bekende uitspraak: 'L'orgue, c'est mon or-

* Het door Bätz gebouwde orgel in de Domkerk.

chestre'. Hij vergeleek zijn instrument in de Parijse St. Clotilde, gebouwd door de bekende Franse orgelbouwer Cavallé-Coll, met een symfonieorkest. Diezelfde Cavallé-Coll heeft ook de Dom bezocht en was zeer onder de indruk van de volle en warme klank van het door Bätz gebouwde instrument.

Op 12 augustus komen de gebroeders Euwe en Sybolt de Jong naar de Dom. Zij spelen vierhandig een spectaculair programma met alleen maar transcripties

van Bach-cantates en werken van Vivaldi en Mendelssohn-Bartholdy. Alle werken zijn gearrangeerd door Sybolt de Jong voor orgel vierhandig. Voor wie alvast een voorproef wil horen èn zien, op YouTube staan talrijke opnames van de broers uit Groningen.

Geerten Liefting

Geerten Liefting neemt op 19 augustus plaats op de orgelbank en concerteert voor het eerst in de zomerserie van de

Zaterdagmiddagmuziek. Toch is het Domorgel geen onbekend terrein voor Geerten, hij is naast dirigent-organist van de Heilige Bonaventura te Woerden, assistent-organist van de Grote of St. Laurenskerk te Rotterdam namelijk een van de vesperorganisten van de Domkerk. In 2016 werd Geerten winnaar van het Improvisatieconcours van het Internationale Orgelfestival in Haarlem. Op het programma staan onder meer transcripties van Reitze Smits op werken van Rachmaninov, eigen werk die nog nat van de inkt is en een improvisatie. Liefting besluit het concert met de wervelende Toccata (opus 53 no 6) van Louis Vierne.

Aart Bergwerff, organist van onder meer het Flentrop-orgel van de Grote- of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda besluit op 26 augustus de zomerserie met bewerkingen van Bach, Bergwerff en Besly op orkestwerken van Vivaldi, Bach/Piazzolla en Igor Stravinsky. Daarnaast klinken er werken van Bach, Tunder en Schmidt.

Opening Domplein

Op zaterdag 2 september zal het vernieuwde Domplein officieel geopend worden, het solistenensemble Cantores Martini onder leiding van Remco de Graas heeft hier haar programma op aangepast en zal 'Musica in Dedicazione Templi' (Muziek voor de Kerkwijding) van Guillaume Dufay, Guillaume de Machaut en Perotinus ten gehore brengen. Drie componisten die geleefd hebben tijdens de bouwperiode van de gotische Domkerk.

Monumentendag

Dan is het op zaterdag 9 september Monumentendag èn tevens de Nationale Orgeldag. Drie jonge studenten van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag zullen het Bätz-orgel tot klinken brengen met werken van Bach, Mendelssohn en Elgar, zogenaamde 'music fort he millions'. Iddo van der Giessen, Floris van Gils en Jan Pieter Lanooy programmeren daarnaast ook verschillende twintigste-eeuwse werken van Post, Andriessen en Mathias. Hun orgeldocent, Jos van der Kooij, speelde op 9 juli al in onze serie. Voor wie benieuwd is hoe ver appels van de boom kunnen vallen, of misschien juist niet: van harte welkom.

Alle concerten beginnen zoals gebruikelijk om 15.30 uur en zijn gratis toegankelijk. Wel is er een collecte na afloop om deze unieke serie in stand te kunnen houden. Via de facebookpagina en/of website van de Domkerk kan iedereen op de hoogte blijven van de concerten, de volledige programma's en informatie lezen over de musici die ze uitvoeren.

Auteur is lid van de werkgroep Zaterdagmiddagmuziek en ouderling (communicatie) Citypastoraat Domkerk.

Joost van Beek

In de maand augustus staat de Jacobikerk in het teken van de Utrechtse Orgelzomer. Er vinden vier concerten plaats, allemaal op zaterdagavond. Hayo Boerema, organist van de Rotterdamse Laurenskerk, bijt op 5 augustus het spits af met een programma waarin liederen van Maarten Luther centraal staan. Ook speelt Hayo muziek van Philip Glass, de Amerikaanse componist die afgelopen januari zijn 80e verjaardag vierde.

Een week later, op 12 augustus, is het de beurt aan Geerten Liefting,

Zomerklanken in de Jacobikerk

organist van de Bonaventurakerk in Woerden en daarnaast onder meer vesperorganist van de Domkerk.

Geerten won vorig jaar het prestigieuze internationale improvisatieconcours in Haarlem. Ook in de Jacobikerk zal hij zijn improvisatiekunsten vertonen, en wel op alle drie de orgels van de kerk.

De Gier

Gerrit Christiaan de Gier, de vaste organist van de Jacobikerk, neemt de concerten van 19 en 26 augustus voor zijn rekening. Op 19 augustus geeft hij zijn inmid-

dels traditionele Bach-concert. Het concert op 26 augustus is gewijd aan Hendrik Andriessen en Albert de Klerk, van wie dit jaar het 125ste respectievelijk honderdste geboortjaar wordt herdacht. Vrouwenkoor La Confiance onder leiding van Eric Koevoets verleent medewerking aan dit concert. Op het programma staat onder meer Andriessens fraaie Missa Sponsa Christi.

Alle concerten beginnen om 20.00 uur. De toegang is vrij, na afloop is er een collecte (richtbedrag zeven euro per bezoeker).

Monumentendag

Op zaterdag 9 september (Open Monumentendag) is er voor de tiende keer een orgelvoettocht in hartje Utrecht. Tijdens deze jubileumeditie ligt de focus op 'orgel-plus', orgel in combinatie met een ander instrument.

De voettocht voert langs vier historische orgels en begint om 11.15 uur in de Janskerk. Organist is Laurens de Man met medewer-

* Geerten Liefting (foto Merel Waagmeester).

king van Ferdinand Binnendijk op de mandoline. Om 12.45 uur conceteren Gerrit Christiaan de Gier en Paul van der Woude op het beroemde Witte-orgel uit 1883 in Museum

Speelklok, de vroegere Buurkerk. Vervolgens staat om 14.15 uur de Jacobikerk op het programma. Hier wordt het concert gegeven door Gerrit Christiaan de Gier met medewerking van Rob Sturkenboom, tenor en Yuko Yagishita, sopraan.

De tocht wordt om 15.30 uur afgesloten in de St. Josephkerk. Organist is Paul van der Woude met medewerking van Pieter van Nes, klarinet.

Napraten

Alle concerten duren ongeveer dertig minuten. Na afloop van elk concert krijgen bezoekers ruimschoots de gelegenheid om in gesprek te gaan met de musici en/of de monumentale locaties te bezichtigen.

Deelname aan de voettocht is gratis, met uitzondering van het concert in Museum Speelklok. Daar dient u in het bezit te zijn van een ticket voor het museum (of een museumjaarkaart). Bij de overige concerten wordt een vrijwillige bijdrage op prijs gesteld.

Concertzomer in Klaaskerk

De serie zomerorgelconcerten in de Nicolaïkerk start op 5 augustus. Tijdens deze uitvoeringen die telkens ongeveer een uur duren, worden zowel het Sweelinckorgel als het hoofdorgel bespeeld. De orgelconcerten zijn een samenwerkingsproject van de wijkgemeente Nicolaïkerk en de stichting Nicolaïconcerten. De starttijd van de concerten is 13.00 uur. Het vervolg voor de echte liefhebbers is dan al weer snel aan de orde: de zaterdagmiddagmuziek in de Domkerk waar om 15.30 uur het volgende concert van de orgelzomer begint.

“Ik zou graag als loodgieter of zoiets aan de slag gaan, maar dat lukt me dus niet”

Gezichten van Villa Vrede (3)

E.M., een 33-jarige vluchteling uit Ethiopië, wil liever niet met zijn naam in het nieuws. Aan het slot van het gesprek blijkt waarom. Hij heeft een paar keer vastgezeten in de gevangenis, vooral vanwege het gebrek aan papieren. Daarom is E. bang dat hem dat nogmaals overkomt en blijft hij graag anoniem. Dit is het derde deel in de serie ‘Gezichten van Villa Vrede’, dat om de maand in Kerk in de Stad verschijnt.

Gottfrid van Eck

Hoe ervaar je jouw verblijf in Nederland?

Ik ben inmiddels al 19 jaar in Nederland. Ik kwam hier als 14-jarige jongen naartoe, samen met een reisgenoot, in de hoop op een nieuw leven. Ik heb twee jaar in Zierikzee gewoond, een jaar in AZC Ter Apel en ruim tien jaar in Nijmegen. In die stad werd ik regelmatig door de politie aangehouden en dan vroegen ze naar papieren die ik niet had. Pas de laatste twee jaar zit ik in Utrecht. Gelukkig worden we hier als vluchtelingen veel meer met rust gelaten.

Wat heb je ontdekt in de tijd dat je hier bent?

Het is moeilijk om je in Nederland te redden zonder verblijfsdocumenten. Ik kan geen studie volgen, ik mag niet werken, ook al zou ik dat graag willen. Ik ben ooit aan een opleiding voor loodgieter begonnen, maar die kon ik niet afmaken vanwege gebrek aan geld. Ik vraag me regelmatig af: hoe lang gaat dit nog duren? Mijn leven hier staat eigenlijk stil. Maar ik ben wel blij dat ze in Nederland zo'n goede gezondheidszorg hebben. Ik heb bijvoorbeeld de juiste medicijnen gekregen tegen mijn epilepsie, dat zou in Ethiopië veel moeilijker zijn geweest.

Wat betekent Villa Vrede voor jou?

Het is een plek waar ik vrienden heb gemaakt, mensen die vaak hetzelfde doormaken als ik. Ik vind het leuk om diverse Afrikanen tegen te komen. We zijn allemaal verschillend en toch ook weer niet, omdat we dezelfde problemen hebben en dezelfde hoop koesteren.

Welke talenten heb je?

Ik ben gek op voetbal, ik doe het met veel plezier. Ook luister ik veel naar muziek, maar ik speel zelf geen instrument. Ik zou graag als loodgieter of zoiets aan de slag gaan, maar dat lukt me dus niet.

Wat zou je andere mensen wil meegeven?

Peace and love. We zijn als mensen allemaal één, waar we ook vandaan komen. Dat wordt vaak vergeten.

Als je burgemeester van Utrecht of minister-president van Nederland was, wat zou je doen?

Ik zou nieuwe afspraken willen voorstellen voor vluchtelingen in Nederland die over het hoofd worden gezien. Mensen zoals ik die tussen wal en schip vallen. De nieuwkomers zijn wel in beeld, maar de ‘oudkomers’ zoals ik worden door de politiek niet meer gezien. Gelukkig heb ik wel een asieladvocaat die me advies geeft.

*Voetbal is M's lust en leven.

Wat is jouw hoop voor de toekomst?

Ik hoop dat ik hier mag blijven, werk zal vinden en een gezin kan stichten. Dat is beter dan eindeloos lang wachten in een wachtkamer.

Ik wens ook alle jongens van Villa Vrede een goede toekomst toe. Soms doet het pijn wanneer het iemand eindelijk lukt om verblijfspapieren te krijgen, terwijl ik nog altijd zonder ben. Maar ik word niet boos. Ik blijf hoop houden.

Auteur is pr-vrijwilliger bij Villa Vrede.

Catharijn Classique met Mariamuziek

Deze maand eindigt de serie gratis openluchtconcerten in de kloostertuin van Museum Catharijneconvent. In deze zomer betreft het de zesde editie van Catharijn Classique. Op de zondagen 6, 13 en 20 augustus kunnen muziekminnende Utrechtse en vakantiegangers genieten van professionele openluchtconcerten in het teken van Maria. Deze openluchtconcerten zijn gekoppeld aan de succesvolle tentoonstelling over Maria die momenteel te zien is in het museum. De gratis concerten beginnen om 13.30 uur en om 15.00 uur; ze duren telkens ongeveer een half uur.

Op 6 augustus is het door Maria geïnspireerde operetteduo Ineke Herstel en Rodrigo Cortes Juantok te beluisteren. De week daarop speelt het ensemble Trigon twee keer en als afsluiting van de concertserie is op zondag 20 augustus om half twee en om drie uur opnieuw het Barok Ensemble te horen. Het uitgebreide programma staat op www.catharijneconvent.nl.

Arnold Rietveld

Ten eerste, hulde aan Henk Korff, voorzitter van de USRK, die de euvle moed had om niet alleen psalmen zingen te organiseren tijdens Kerkenacht, maar ook genoeg vrijwilligers wierf om tussendoor psalmteksten en gedichten voor te lezen, bezoekers en deelnemende zangers te voorzien van eten en drinken en nachtelijke bezoekers op te vangen in het Engelse kerkje nabij het Wilhelminapark. Korff wilde een lofprijzing die zou uitnodigen om mee te zingen en niet een concert. Hij praatte het geheel aan elkaar en begeleidde de psalmen ook vanaf het orgel. Het geheel kreeg ook nog een oecumenisch tintje door het zingen van Psalmen in Latijn, Hebreeuws, Engels en in het Nederlands volgens het oude liedboek van de kerken.

Psalmen zingen in de nacht

Er was ook een speciale workshop voor bezoekers en deelnemers voor het instuderen van Hebreeuwse psalmen. Het estafette onderdeel van die nacht was psalm 78 in wel zes zettingen van verschillende componisten. Dat was een loop met hindernissen voor de aanwezige koorleden waarbij wat horden omgelopen of gemist werden. Ze zagen het immers voor de tweede keer!

Voor de fanatiekere koorleden van het kerkkoor van de Engelse kerk die tijdens de Kerkennacht tot in de ochtend bleven doorzingen was het op den duur een zang marathon. Niet alleen zong je vele psalmen die je niet eerder van blad gelezen had, maar vocht je later in de nacht tegen de slaap en protesteerde je lichaam geleidelijk steeds meer tegen het lange staan bij het zingen. Er waren natuurlijk pauzes ingelast doordat er ook psalmen voorgelezen werden en om het uur mocht het koor even pauze nemen om wat te eten en te drinken. Om wakker te blijven nam ik die pauzes waar om even de buitenlucht in te gaan en mijn ledematen in beweging te houden vanwege stijve rug- en schouderpijnen. Een bas en een sopraan trokken zich 's nachts even terug in

hun auto om eventjes te slapen en daarna beter uitgerust mee te doen. Het leukste was hoe bezoekers en deelnemers aan het psalmen zingen tijdens de drink en eetpauzes met elkaar verbroederden. Ik was ook geraakt dat er ook bezoekers speciaal na die zware nacht kwamen om met hun aanwezigheid te laten zien dat ze respect voor de inzet en bezieling van de koorleden hadden. Zingen blijft toch mensenwerk, nietwaar?

Als of psalmen zingen in de nacht niet genoeg was, werd er nog eens een Metten (ochtendgebed) tegen aan gegooid met een energieke Jubilate, Te Deum, hymns, psalmen en een speciale lofzang. Dit was het 'asjemenou' moment waarop mijn sympathieke buurman -de enige andere vaste tenor- zich terugtrok om zijn moeder trouw op te halen om samen naar een kerkdienst te gaan! Er had zich ook nog een bezoeker in het koor genesteld die de tenorpartij meezong, maar zeker nog niet geoefend genoeg was om veel gas te kunnen geven. Bij de tenorinzetten van de Jubilate en 't Te Deum werd het zingen voor mij een slijtageslag en zette ik een inzet te vroeg in, zodat ik na de laatste

klanken vooral toch opgelucht was dat deze laatste ervaring achter de rug was. Tijdens het ontbijt dat volgde in de pastorie van de kerk namen de koorleden al afscheid van elkaar voor wat een lange zomervakantie ging worden.

Tot de volgende column met nieuwe 'asjemenou'-momenten!

ASJEMENOU

Zoektocht naar het moderne kerkgebouw

Bettina van Santen

De kerken buiten de binnenstad van Utrecht vertellen het verhaal van de zoektocht naar de 'hoogste vorm van bouwen', zoals kerkarchitectuur lange tijd beschouwd werd. 'Want wie een kerk bouwt, bouwt niet voor zijn eigen nut, maar voor het hoogste dat hij zich denken kan, voor zijn God'. Woorden van prof. G. van der Leeuw in 1948 bij de opening van de tentoonstelling 'Nederland nieuwe kerken'. Zijn woorden karakteriseren de discussie in de twintigste eeuw over de vormgeving van het Nederlandse kerkgebouw, een discussie die niet alleen door kerkbesturen, theologen en gelovigen werd gevoerd, maar ook door de architecten die zich voor de bouwopgave van een kerk gesteld zagen.

De emancipatie van de rooms-katholieke kerk in de negentiende eeuw ging in Utrecht en elders gepaard met neo-gothische architectuur. Met de H. Antonius van Paduakerk in Lombok (1903) werd echter een nieuwe weg ingeslagen. Hier geen middenschip met zijbeuken gescheiden door imposante pijlers en met hoogopgaande neogothische ramen. De Antonius had een bijna centrale plattegrond, gesloten gevels met eenvoudige decoratie en een Italiaanse klokkentoren. Het kerkgebouw baarde destijds dan ook opzien.

De Hervormden hadden daarentegen lange tijd geen behoefte aan nieuwe kerken, ze maakten sinds de Reformatie gebruik van bestaande kerken in de binnenstad. De kleinere geloofsgemeenschappen (Lutheranen, Doopsgezinden, Remonstranten) kwamen ook niet met eigen vormgeving, evenmin als de Hervormde kerk getreden Gereformeerden. Zij bouwden zaalkerken, 'protestantse mensenpakhuizen' werden ze ook wel genoemd, grote recht-toe-recht-aan ruimten met galerijen, zoals de Westerkerk (1891).

Abraham Kuyper

Maar juist de Gereformeerden zouden de discussie over kerkelijke architectuur in beweging zetten. Het was Abraham Kuyper die in meer dan 240 artikelen over de eredienst een lans brak voor schoonheid en kunst in de kerk. Hij schreef over een kerkelijke architectuur die uitdrukking gaf aan de essentie van de eredienst: de voor elke gelovige zichtbare aanwezigheid van de drie sacramenten, doop(vont), woord (kansel) en avondmaal. In Utrecht zouden de Gereformeerden met de Noorderkerk (1922) met zijn zichtbare spantconstructie en de Zuiderkerk in art-decostijl (1925) een nieuwe weg inslaan.

In het interbellum was het de (katholiek geworden) architect Kropholler die een kerktype introduceerde, dat overall in Nederland navolging vond. Het waren echte 'volkskerken' met een breed middenschip, de in het zicht gelaten en gevels in traditionele baksteenarchitectuur.

* H. Antonius van Padua – toren (foto afdeling Erfgoed gemeente Utrecht).

* Pniëlkerk (foto André van Dijk, Veenendaal - 1995).

* Triumfatorkerk (foto Het Utrechts Archief)

* Rafaëlkerk.

In Utrecht vond dit type kerk navolging met de Wilhelminakerk (1931) en de Tuindorpkerk (1937). Maar eigenlijk was de rooms-katholieke Nicolaaskerk (1930) aan het Boerhaaveplein (gesloopt) het meest karakteristieke voorbeeld van deze stijl.

'Hogere orde'

De discussie over het kerkgebouw kreeg in Rooms-katholieke kringen een impuls door de oprichting in 1929 van het Rooms Katholieke Bouwblad en door het optreden van architect en hoogleraar bouwkunde in Delft M.J. Gran-

pré Molière, die in 1927 rooms-katholiek was geworden. Hij formuleerde de beginselen voor 'ware' architectuur en beïnvloedde generaties architecten. Ware architectuur stijgt volgens hem uit boven het individuele en verwijst naar een hogere orde, die onveranderlijk is. In de praktijk betekende het een architectuur met het traditionele materiaal baksteen en een traditionele vormtaal. De rooms-katholieke kerkarchitectuur werd hier in de eerste naoorlogse jaren sterk door beïnvloed, zoals zichtbaar is in de Jacobuskerk (1957) in

Zuilen. Maar discussies in het rooms-katholieke Bouwblad in de jaren vijftig maakten duidelijk dat er iets broeide onder katholieke architecten. 'Er is een internationaal streven om te komen tot een vernieuwing van de Katholieke Kerkbouw. [...] niet vanuit een verlangen naar moderne architectuur maar vanuit een primair ruimteverlangen [...] een drang naar grootse vormen en een loslaten van een overdadigheid aan kleine motieven'.

Ruimte voor discussie was ook binnen de Protestantse kerk geïnstitutionaliseerd met de oprichting in 1941 van de studiekering Eredienst en Kerkbouw. Deze functioneerde als ontmoetingsplek voor architecten en theologen. Het was echter opnieuw de Gereformeerde kerk die als eerste met een daadwerkelijke vernieuwend ontwerp kwam: de Pniëlkerk (1955). Deze kerk was in Utrecht ongekend vooruitstrevend als eerste centraalbouw opgetrokken in beton.

Triumfatorkerk

De grote doorbraak van het 'moderne kerkgebouw' kwam met de kapel Notre Dame du Haut in Ronchamps van architect Le Corbusier (1955). Dat deze – protestantse! – architect een katholieke kapel met een compleet nieuwe vormtaal in het moderne beton had ontworpen, overtuigde zowel katholieken als protestanten van het bestaansrecht van moderne kerkarchitectuur. In Kanaleneiland verzezen deze moderne kerken, waarvan nu de Triumfator (1965) nog het best bewaarde voorbeeld is. De ruimtelijkheid van het interieur met zijn indirecte lichtval is hier de grootste verrassing. Die ruimtelijkheid – die de gelovige uit tilt boven het alledaagse – zou de essentie worden van zowel de Protestantse als de Rooms-katholieke kerkarchitectuur in de jaren zestig. De Rafaëlkerk (H. Geestkerk, 1966) in Overvecht, maar ook de protestantse Stefanus- en Johanneskerk (1966, van een katholieke architect) getuigden hiervan. Het is tegelijkertijd ook de laatste generatie kerken die het resultaat is van een vernieuwende visie op kerkelijke architectuur. Als er tegenwoordig al nieuwe kerken ontworpen worden – denk aan Yerseke – dan is het een kopie van het verleden.

Auteur is Architectuurhistoricus bij de gemeente Utrecht

Wandeling van vrede

In september volgend jaar (2018) is in Utrecht de Wandeling van Vrede, een initiatief van de Stuurgroep Walk of Peace. Een jaar eerder, en wel op 18 september aanstaande, is er een voorbespreking over dit evenement in het kader van de Vredesweek, van 19.30 tot 22.00 uur in de Geertekerk.

De leden van de stuurgroep hebben mensen uit hun netwerk benaderd van wie zij denken dat deze mogelijk willen meewerken aan een Walk of Peace in Utrecht. De stuurgroep bestaat uit de Utrechtse Leon Bal (USRK, predikant in Utrecht en coördinator van Walk of Peace), Yosé Höhne-Sparborth (Kerk en Vrede), Annemariëke Hollanders (PAX for Peace), Edwin Ruigrok (PAX for Peace en taakgroep Raad van Kerken - Pelgrimage van gerechtigheid en Vrede), Rien Sprenger, Trees Versteegen (aartsbisdom Utrecht), Arie Nico Verheul (Utrechts Platform voor Levensbeschouwing en Religie) en Gerrit Jan Westerveld (Rooms-Katholieke Kerk).

Spreekbeurt over hulp aan slachtoffers terreur in Israël

Harry Nihom uit Israël (geboren in de jaren dertig in Winterswijk) houdt tussen 10 en 20 september weer spreekbeurten in Nederland. Op aanvraag doet hij dat in stad of regio Utrecht. Nihom is voorzitter van de stichting Lechaim, die materiële nazorg biedt aan slachtoffers van terroristische aanslagen in zijn thuisland. Het hulpwerk van de stichting Lechaim concentreert zich op het zuiden van Israël, met name op kinderen in het stadje Sderot, waar veel vanuit de Gazastrook afgevuurde raketten terechtkomen. Een gratis spreekbeurt in september is aan te vragen door te mailen naar info@stichtinglechaim.nl. Begin maart 2018 hoopt Harry Nihom voor het zelfde doel opnieuw in Nederland te verblijven, dus ook voor die periode kunnen nu al spreekbeurten met hem worden afgesproken.

Bijbel en Kunst in Huiskamer

Op woensdag 16 augustus buigt de kring Bijbel en Kunst zich over Salomo, in tekst en beeld. Ieder die belangstelling heeft om meer te weten over deze wijze koning, is welkom om 10.00 uur in de Huiskamer, Hobbemastraat 41. Ook als u/je nog niet eerder hebt meegedaan met deze kring of niet goed thuis bent in de bijbel: geen probleem, welkom! Graag even vooraf aanmelden bij ds. Marian van Giezen, 06-1841 9992 of marianvangiezen@online.nl, of bij Ankie la Rivière, 030-2513 713 of aalariv@kpn-mail.nl.

Kerken Kijken

Bij de opening van het (35ste) seizoen Kerken Kijken Utrecht hield erfgoeddeskundige Bettina van Santen een inleiding op het thema 'De Kerk in Stijl'. Daarover berichtte dit blad kort in de vorige editie. Omdat het KKKU-seizoen ook deze maand nog in volle gang is, komen wij zoals toegezegd uitgebreider op dit onderwerp terug. Bettina van Santen schreef speciaal voor de lezers van *Kerk in de Stad* een toelichting op haar betoog.

(Vervolg van voorpagina)

Toch blijft het onderwerp Reformatie zich lenen voor karikaturen, hoewel Gerrit een zorgvuldig beeld schetst van de complexe religieuze, politieke en soms turbulente situaties tijdens de Reformatie. Een deelnemer aan de wandeling die opgegroeid is in het Zuiden van Nederland zegt dat protestanten voor hem een containerbegrip is en dat hij als kind zong: "Protestantse apen liggen in bed te slapen".

In de Domkerk attendeert Gerrit de deelnemers aan de 'slachtoffers van de Beeldenstorm'. Hij bedoelt de heiligenbeelden die tijdens de Beeldenstorm ontdaan zijn van hun gezicht. Hij citeert de representatie van het Calvinisme door Maarten 't Hart die ook niet verschoond is van karikaturen en die voor sommige deelnemers heel herkenbaar zijn.

Op de Neude staat de wandeling stil bij een gedenksteen voor de wederdoper Hendrik Eenkens, die op 10 juni 1562 daar door de Inquisitie ter dood veroordeeld is. Wat het zo indringend maakt is dat langs de straat is opengedoken en met hekken afgezet en dat vlak daarachter een urinoir is opgesteld. De alledaagse verdringt zodoende bijna deze tragische plek.

Duifhuis

De wandeling gaat ook langs de Jacobikerk vanwege de oudpriester, later predikant Hubertus Duifhuis (1531-1581), die daar predikte en in oktober van dit jaar met een symposium geëerd zal worden. (Meer daarover in een Kerk in de Stad in het komend najaar). Anno 2017 wordt Duifhuis gezien als een sleutelfiguur in de roep naar verdraagzaamheid, een religievrede zoals Willem van Oranje het liever gezien had, waarin religies vreedzaam naast elkaar konden bestaan. Er zijn ook concrete voorwerpen in de Jacobikerk die herinneren aan de Refor-

“Protestantse apen liggen in bed te slapen”

* Stilstaan tijdens de themawandeling op de plek waar eeuwen eerder hagepreken werden gehouden (foto Arnold Rietveld).

matie. De wandeling voert ons ook langs het huis van de zeer begaafde dichteres, theoloog en kunstenaar Anna Maria van Schurman (1607-1678), die door

haar lofdicht bij de opening van de protestantse universiteit in 1636 in de schijnwerpers van de hoogwaardigheidsbekleders kwam te staan.

Voetius

De wandeling gaat verder door de Domkerk over de Utrechtse protestantse predikant en theoloog Gisbertus Voetius (1589-

1676) en vervolgens langs de lutherse kerk aan de Hamburgerstraat en de Doopsgezinde Kerk langs de Oudegracht. Bij het afscheid voorziet Gerrit ons van illustraties uit H.J. Lummels' boeken uit circa 1870 over de turbulente gebeurtenissen tijdens de Reformatie, waarin de hagepreek en de Beeldenstorm in Utrecht verbeeld werden.

De themawandeling is niet alleen een aanrader voor liefhebbers van het thema. Iedereen die nieuwsgierig is om de grote lijnen van het verhaal over de Reformatie in Utrecht te horen maakt zodoende kennis met enkele markante persoonlijkheden en gebeurtenissen.

Gerrit herinnert ons aan de woorden van Hans Jürgen Baden: "Er bestaat geen eensluidend menselijk oordeel over de geschiedenis en iets dergelijks is er ook nooit geweest; we kennen slechts een groot aantal gezichtspunten, van waar uit men het gebeurde kan benaderen, en deze zijn vaak lijnrecht met elkaar in strijd".

Voor meer bijzonderheden over themawandelingen bekijk de website van 't Gilde: <https://www.gildeutrecht.nl/>.

Symposium over reformator Duifhuis in Jacobikerk

Dit najaar verschijnt het boek 'Van schilderij naar tekstbord. Verbeelding van de Reformatie van de Jacobikerk' van Truus van Bueren en Corinne van Dijk. Het wordt gepubliceerd door Uitgeverij Verloren en gepresenteerd in de Jacobikerk op 27 oktober, tijdens het symposium 'Tolerantie en verdraagzaamheid in historisch perspectief'. Deze datum is uiteraard bewust gekozen: in 2017 is het 500 jaar geleden dat de Reformatie begon. Dit jaar is 27 oktober de laatste vrijdag voor Hervormingsdag en Allerheiligen, dat dit jaar samenvalt met de dankdag voor de oogst.

In de Jacobikerk is op tal van plekken nog te zien hoe de Reformatie zich in een parochie kon voltrekken. Hubert Duifhuis was in die tijd als pastoor aangesteld. Hij wilde veranderingen van de kerk

van binnenuit bewerkstelligen, maar in 1578 besloot hij voortaan volgens zijn geweten en getrouw aan wat hij in de Bijbel las, maar wel volgens de liturgische kalender, te preken. Zijn medepriester bleef nog wel de missen opdragen. Duifhuis had voor zijn tijd nogal afwijkende ideeën over religieuze verdraagzaamheid, en die bracht hij ook in praktijk. Buiten het kerkgebouw was van rust geen sprake, maar binnen de overvolle kerk vonden de protestantse en katholieke eredienst in alle vrede na elkaar plaats. Toen in 1580 de stad officieel protestant werd, mocht dit niet meer. Men verwijderde de katholieke voorstellingen en richtte de Jacobikerk in met tekstborden. Toch getuigde ook deze herinrichting van de tolerantie waartoe Duifhuis opriep.

Ds Catrien van Opstal

Zoals u op deze pagina kunt lezen, komt er 25 augustus in de Janskerk een symposium over Luther en de vrijheid. Het wordt georganiseerd door de PTHU (Protestantse Theologische Universiteit) in het kader van 500 jaar Reformatie. De dag is gericht op een breed publiek; wetenschappelijke achtergrond is niet nodig. Het startpunt voor het symposium is Luthers vrijheidsbegrip, zoals hij dat verwoordt heeft in zijn traktaat 'Over de Vrijheid van een Christen'. Maar dit nadenken over 'vrijheid' waaiert tijdens het

symposium uit over het brede veld van authenticiteit en spontaniteit, politiek, economie, kunst, autonomie, godsdienst en gewetensvrijheid. Ik heb me al opgegeven!

Op de site van de PTHU valt het een en ander te vernemen over de dag. U vindt daar in het menu ook het item 'pareltjes: een selectie van de mooiste delen uit het traktaat' opgenomen. Daar schotel ik u er nu een aantal van voor. In die zin maak ik het me makkelijk in deze column. Maar echt, ik kan dat zelf niet bondiger en prikkelender verwoorden. Geïnspireerd door het woord 'menu' op een website, volgt hier de citatenmaaltijd. Het schaalje brood met olie en dip, waarmee de eerste basistrek wordt gestild bij uw eerste drankje:

"In de eerste plaats: een christen is in vrijheid heer van alle dingen en niemands onderdaan.

In de tweede plaats: een christen is in dienstbaarheid knecht van alle dingen en ieders onderdaan."

Het voorgerecht als vraagteken:

"Wat helpt het de ziel, als het lichaam vrij van banden, fris en gezond is, eet, drinkt en leeft zoals het graag wil? Omgekeerd, wat schaadt het de ziel als het lichaam gebonden, ziek en vermoeid is, honger, dorst en lijdt met tegenzin? Geen van deze dingen raken de ziel, niet om haar vrij of gebonden, niet om haar goed of slecht te maken.

Het pittige soepje met een scheut room:

"Alleen het Woord heeft de kracht om ze ziel aan Zich gelijk te maken, zoals ijzer dat in het vuur ligt, roodgloeiend wordt, omdat het zich met het vuur verbindt."

"Christus prediken is: voor de ziel een weide bereiden."

Hoofdgerecht:

"Niet alleen is de gave van het geloof zo groot, dat de ziel aan het Goddelijke Woord gelijk wordt, vervuld van alle genade, vrij en zalig. Maar het geloof verenigt de ziel ook met Chris-

tus, zoals een bruid één wordt met haar bruidegom. Uit dit huwelijk volgt (Efeze 5:30) dat Christus en de ziel één lichaam worden: ze leven dan ook in gemeenschap van goederen, in voor- en tegenspoed, in alle dingen."

Een pot bier erbij: "Het zou dwaas zijn door een of ander goed werk rechtvaardig, vrij, zalig of een christen te worden, dan zou hij het geloof en alle dingen erbij verliezen. Zoals die hond, die een stuk vlees in zijn bek had en naar het spiegelbeeld daarvan in het water hapte; hij was vlees en weerspiegeling kwijt."

Dessert - dat altijd naar meer maakt -:

"Laat ik tegenover mijn medemens ook een christusmens worden, zoals Christus het voor mij geworden is en niets anders doen, dan wat ik zie dat voor mijn naaste nodig, nuttig en heilzaam is, daar ik immers door mijn geloof van alles genoeg bezit in Christus!"

LUTHERS GELUID

De één moet voor de ander in zeker opzicht een Christus worden, zodat wij over en weer elkaanders christussen zijn en Christus dezelve in ons allen."

De koffie tot slot en als slotsom: "Van alles wat we geschreven hebben is dit de slotsom: dat een christen niet in zichzelf leeft, maar in Christus en in de naaste. In Christus leeft hij door het geloof, in de naaste door de liefde."

Graag tot ziens op vrijdag 25 augustus.

Arnold Rietveld

Op 17 september is er in de doopsgezinde kerk aan de Oudegracht een Sing-In die het thema Reformatie(herdenking) verbindt met Vrede(sweek). Het muzikale evenement staat onder leiding van Gerard Legeland en ds Anneke van der Zijpp, met Anton Visser aan de piano. Het begint om 14.00 uur. Kosten € 7,50, in de voorverkoop vijf euro. Kaarten te bestellen via het Kerkelijk Bureau, info@doopsgezindutrecht.nl.

Gerard Legeland is een enthousiast zanger, dirigent en zangpedagoog. Hij heeft veel ervaring met het 'aan het zingen krijgen' van grote groepen mensen. En passant stopt hij er ook nog aanwijzingen in hoe je je stem beter kunt gebruiken. Al tien jaar lang organiseert Legeland rond Kerst in een vol kerkgebouw van de doopsgezinde gemeente een Sing-In en doet dat met zoveel verve, dat de doopsgezinde gemeente hem graag voor een dergelijk evenement uitnodigt.

In juni vond al een eerste oefensessie plaats van het projectkoor dat de Sing-In zal ondersteunen. Op 3 september zal dit koor nogmaals oefenen –aanmelden kan nog. Bij de Sing-In op 17 september wordt de kerk opgedeeld in sectoren: sopraan, alt, tenor en bas, zodat je altijd in de buurt van je stemgenoten zit. Het steunkoor, dat de liederen al kent, zit strategisch verspreid over de kerk, waardoor iedereen gemakkelijk kan meezingen. Het zal vast prachtig gaan klinken, zeker met de pianobegeleiding van Anton Visser.

Geschiedenis

Gerard Legeland vertelt dat hij deze Sing-In met name zo interessant vindt, omdat de twaalf liederen die gezongen worden een groot stuk van de geschiedenis bestrijken: 500 jaar, van Reformatie tot heden. We zullen liederen zingen van Maarten Luther en Menno Simons zelf. We maken kennis met zogenoemde contrafacten: geestelijke teksten op bekende (straat)melodieën, waardoor de 'ketter' van die dagen niet opvielen als zij op hun illegale huissamenkomsten zongen. We zingen hedendaagse, internationale vredesliederen.

Een van die liederen is La paz del Señor, een lied uit het rooms-katholieke Zuid-Amerika, dat in veel

Zingend van Reformatie naar Vredesweek

*Van links naar rechts: Angelique Hajenius, Teije Bakker en Carolien Cornelissen van de Doopsgezinde Gemeente aan de Oudegracht.

Nederlandse kerken bekend is als De vrede van Christus of Behoed en bewaar jij ons, lieve God. In dit lied komen oecumenische verbondenheid en vrede samen.

Allerlei stijlen komen voorbij en ook verschillende invalshoeken om naar de liederen te kijken. Bijzonder is ook dat ds. Anneke van der Zijpp per categorie liederen een toelichting zal geven waarmee de liederen in een context geplaatst worden. Het is dus ook een historische ontdekkingsstocht.

Hervorming

Die ontdekkingsstocht begint bij de kerkhervormer Luther. Hij is de eerste en bekendste, maar niet

* Gerard Legeland heeft er zin in: de sing in met liederen die de verbinding leggen tussen Reformatie en Vrede (foto Youtube via Google Chrome).

de enige kerkhervormer uit de zestiende eeuw en zijn protesten tegen de toenmalige katholieke kerk waren niet uniek. Het giste al enige tijd in Europa, ook Zwingli en wat later Calvijn richtten zich tegen bestaande misstanden in de kerk. Sommigen echter vonden Luthers ideeën niet ver genoeg gaan. In 1525 scheidde een groep 'wederdopers' in Zwitserland zich af van de lijn van Luther en Zwingli. Al snel ontstonden her en der in Europa vergelijkbare groepen. Ook in Utrecht was in 1530 al een kleine groep wederdopers. Tot 1579 (Unie van Utrecht) werden zij als ketter streng vervolgd. De beweging van de wederdopers wordt ook wel de radicale reformatie genoemd. Het woord 'radicaal' heeft in onze tijd een negatieve klank en dat was in de zestiende eeuw niet anders. De eerste Zwitserse dopers streefden geweldloosheid na, maar andere groepen waren ronduit gewelddadig. Zo wilde een groep dopers onder wie Jan van Leiden in de Duitse stad Münster het Koninkrijk Gods stichten. Het doet haast denken aan de oprichting van een kalifaat in onze dagen. De onderneming in Münster eindigde in een bloedbad.

Geweldloosheid

Voor de Nederlandse priester Menno Simons was dit het moment om kleur te bekennen. Hij koos in 1536 voor de radicale

weg van de Reformatie, maar koos daarbij, net als de eerste Zwitserse wederdopers, ook voor de radicale weg van de geweldloosheid en vrede in navolging van Jezus Christus. Sindsdien is vredeswerk en geweldloosheid een belangrijk kenmerk van de menonieten of doopsgezinden.

Vandaar dat we het Reformatiejaar en de Vredesweek samen vieren in deze Sing-In. Zingend, omdat zingen verbindt en vrede schept. Al zingend ontdekken we dat de kerkgenootschappen die in de loop van 500 jaar Reformatie zijn ontstaan, behalve verschillen, ook veel overeenkomsten hebben. Elkaar leren kennen is de basis van vrede. Bovendien geeft samen zingen met een grote groep enorm veel gezamenlijke energie, of je dat nu eenstemmig of meerstemmig doet. Je voelt je één met elkaar. Dat gevoel van eenheid en verbondenheid hopen we mee te geven aan ieder die meedoet aan de Sing-In. En een inspirerende middag natuurlijk!

Gerard Legeland heeft er zin in! De doopsgezinden en andere betrokkenen bij de Sing In verheugen zich op een fantastische middag. Geef u zich snel op (zie boven), in de voorverkoop betaalt u slechts vijf euro. Ook voor het steunkoor op 3 september kunt u zich aanmelden, bij Angelique Hajenius, angelique@ahajenius.net.

'Luther' in Museum Catharijneconvent

In Museum Catharijneconvent is van 22 september tot en met 28 januari 2018 een tentoonstelling over de kerkhervormer Luther te zien. Op 31 oktober 2017 is het precies 500 jaar geleden dat Maarten Luther zijn 95 stellingen aan de kerkdeur in Wittenberg spijkerde, waarmee hij de grootste revolutie in de Europese kerkgeschiedenis ontketende. Museum Catharijneconvent sluit bij deze memorabele gebeurtenis aan met de tentoonstelling over deze veelbesproken 'man van het jaar'.

Maarten (Martin in zijn geboorteland Duitsland) Luther was behalve hervormer ook een gewiekste marketingman en daarnaast antisemiet, fundamentalist, revolutionair en er wordt zelfs achteraf beweerd: vrouwenhater... Kortom: wie en wat was Maarten Luther? Vervloekt of heilig? En wat maakt hem tot man van het jaar? Museum Catharijneconvent gaat in de tentoonstelling 'Luther' op zoek naar de onbekende man achter de icoon van 500 jaar Reformatie. Deze cultuurhistorische tentoonstelling brengt Luther en zijn tegenstanders voor het voetlicht. Zij toont in woord, beeld, muziek en spot waarin de kracht schuilt van deze invloedrijke, reformatorische rebel. Diverse objecten zoals pamfletten, schilderijen, zilver, spotprenten, maar ook herkenbare, uitdagende dilemma's, muziek en nieuwe middelen laten een nieuw licht schijnen op het enerverende verhaal van Luther en de Reformatie. De koppeling met de huidige turbulente tijd en de invloed van zijn ideeën op ons dagelijks leven zijn hierbij steeds voelbaar.

Middeleeuwen

'Luther: dé tentoonstelling' neemt de bezoeker mee naar een roerige tijd aan het einde van de middeleeuwen, waar de kerk het alomtegenwoordige geloof van de mensen misbruikt om zichzelf te verrijken. Luther spreekt zich uit tegen de corrupte praktijken van de paus en de kerk van Rome. Deze actie leidt tot een kerkscheuring, die ook onuitwisbare sporen na laat op maatschappelijk en politiek gebied. Een schisma dat Europa religieus en cultureel verdeelt. Vragen die deze tentoonstelling over Luther aan de orde stelt zijn divers en actueler dan ooit: Hoe lukte het Luther om van onbekende monnik uit te groeien tot de icoon van de Reformatie? Welke vernieuwende propagandamiddelen wist hij 500 jaar geleden in te zetten voor de campagne die hij voerde? Hoe wist hij zoveel mensen te bereiken en te overtuigen van zijn ideeën? Op welke wijze ontketende Luther de grootste revolutie in de Europese kerkgeschiedenis? En: wat zijn de raakvlakken met onze huidige tijd?

De expositie 'Luther' wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen vanuit de overheid en diverse particuliere stichtingen.

De niet serieus genomen kritiek van Luther

(vervolg van voorpagina)

Vanwege deze binding met kerk en religie nemen velen Luthers kritiek op de beleving van vrijheid niet serieus. Toch blijft het de vraag of het niet terecht is dat het ideaal van de vrijheid alleen dáár kan groeien, waar ook over het heilige of iets 'heiligs' als grens (en bron) van de menselijke vrijheid wordt gesproken.

Een boeiende thematiek en een half millennium na de Reformatie nog altijd actueel. Het programma van de sym-

posiumdag over 'Luther en de vrijheid' op 25 augustus in de Janskerk ziet er als volgt uit.

Dagindeling

10.00-11.00 uur: Stevo Akkerman (journalist bij Trouw en lid van de raad van advies van de PThU) zal spreken over het thema vrijheid in maatschappij en politiek. Daarbij zal hij ingaan op de huidige discussies over onder andere vrijheid van meningsuiting en van godsdienst.

11.00-12.00 uur: Rinus Otte (Bijzonder hoogleraar Organisatie van de Rechtspleging en Procureur-Generaal Openbaar Ministerie) zal spreken over Vrijheid en recht

13.00-14.00 uur: Abdelkader Benali (bekroond schrijver en tv-presentator) zal spreken over vrijheid in de kunst, waarbij hij in zal gaan op de manier waarop hij als schrijver reageert op de actuele binnenlandse en buitenlandse politiek.

14.00-15.00 uur: Hans Alma (Hoogleraar Culturele Psychologie en Geestelijke Begeleidingswetenschappen aan de Universiteit voor Humanistiek) zal ingaan op het thema vanuit haar vakgebied.

15.00-16.00 uur: Markus Matthias (Hoogleraar voor theologie en geschiedenis van Luther en het Lutheranisme PThU) zal spreken over de relevantie van Luthers visie op de vrijheid voor nu.

16.00-17.00 uur Uitreiking prijzen

Essay wedstrijd en presentatie van de bundel met de teksten van de lezingen en de prijswinnende essays.

De themadag wordt muzikaal omlijst door het Vocaal Theologen Ensemble onder leiding van Hanna Rijken.

Dagvoorzitter Elsbeth Gruteke, presentator bij de Evangelische Omroep, is oud-student van de Protestantse Theologische Universiteit. Zij is predikant in Amsterdam.

Nadere informatie over het symposium in de janskerk is te vinden op de website van de Protestantse Theologische Universiteit: www.pthu.nl.

Utrecht Lezing over Luther

Het nieuwe seizoen van de serie Utrecht Lezingen begint op woensdagmiddag 27 september om 14.00 uur. In Parc Transwijk, aan het Hof van Transwijk 16 gaat het die middag over de kerkhervormer Luther. Titel van de lezing, te geven door Sabine Hiebsch, luidt: 'Wat u beslist over Luther moet weten'.

Hij had het niet zo gepland en toch werd Luther de inspirator en het boegbeeld van één van de grootste veranderingen in kerk en maatschappij: de Reformatie. Het leven van deze wereldberoemde hervormer kent verschillende aspecten: zijn zoektocht naar God in het klooster; zijn kritiek op de gangbare theologie, maar ook zijn kritiek op kerkelijke misstanden en het instituut van de katholieke kerk.

Dr. Sabine Hiebsch vervult de Luther-onderzoeksplaats aan de Theologische Universiteit in Kampen. Zij werkt nauw samen met Luther- en reformatieonderzoekers in Duitsland, Scandinavië en de Verenigde Staten: landen, waarin de lutherse theologie en tradities van oudsher sterker vertegenwoordigd zijn.

De toegang en de koffie en thee zijn op 27 september gratis. Wel verwachten de organisatoren van de Utrecht Lezing een bijdrage van minimaal vijf euro om de kosten te dekken. Iedereen, met name de doelgroep ouderen, is van harte welkom. De zaal is open vanaf 13.30 uur.

Interreligieuze vredesdag

In het kader van de nationale Vredesweek, van 16 tot en met 24 september bieden leden van verschillende religieuze groepen in Utrecht-West op zondag 17 september een programma waarin ontmoeting en vreedzaam samenleven centraal staan. Om 10.00 uur is in de Dominicuskerk, hoek Handelstraat-Palestrinastraat een gemeenschappelijke viering van de katholieke gemeenschappen en de protestantse wijkgemeente in dit stadsdeel. Om 11.45 uur wordt in een van de zalen van de Dominicuskerk de film vertoond met een interview Jacques Mourad, een monnik uit een Syrisch klooster, die gevangene was van IS en van het Syrische regime. Aansluitend is iedereen uitgenodigd voor een nagesprek over de film tijdens een wandeling naar de Voorkamer waar de wandelaars een lunch zal worden aangeboden. Om 13.00 uur wordt in De Voorkamer, Kanaalstraat 225, door vluchtelingen een programma met muziek en theater verzorgd. Om 14.45 uur wordt het programma in de Antoniuskerk, Kanaalstraat 200 afgesloten met een interreligieuze gebedssamenkomst die is voorbereid door mensen uit kerk, synagoge en moskee. Na afloop is daar ook gelegenheid om elkaar te ontmoeten bij thee en koffie.

Meer informatie (vanaf 15 augustus) bij G.J. Westerveld, e-mail: g.j.westerveld@tiscali.nl of 030-296 3078.

Children's Relief

Deze maand in Diaconaat Wereldwijd aandacht voor Oekraïne en Colombia. Twee landen waarmee wij vanuit de PGU verbonden zijn. De wijkgemeente rond de Nieuwe Kerk heeft Martha van der Perk uitgezonden om via de stichting Children's Relief te werken op de kinderafdeling van het ziekenhuis in de Oekraïense stad Beregowo en stedelijk ondersteunen we het project *Geloven in verzoening in Colombia*. Inge Landman, die daar tot voor kort werkte, vertelt over een van de kwetsbare gemeenschappen die bij dit project betrokken zijn.

Olga van Lavieren

Children's Relief ondersteunt kinderen die in Oost-Europa opgroeien in achterstandssituaties. Zij zijn het meest kwetsbaar en hebben weinig kans op een goede toekomst. De projecten van Children's Relief richten zich op goede scholing, opvoeding, zorg en aandacht.

Het welzijn van de kinderen staat bij ons voorop. Zij moeten zich kunnen ontplooiën tot gezonde volwassenen. Zo kunnen zij betere kansen krijgen in de maatschappij.

Onze drijfveer

Onze drijfveer is het geloof in Jezus Christus. Vanuit dat geloof wil Children's Relief mensen enthousiast maken om zich in te zetten voor de zwakkeren op deze wereld. Willen wij hen

ook toerusten tot deze dienstbaarheid. Mensen kunnen zich voor korte of langere tijd inzetten in Oost-Europa.

Kinderzorg ziekenhuizen

In 1997 werkte het eerste team Nederlanders mee op de kinderafdeling van het ziekenhuis in Beregowo in Oekraïne. Het team trof een schrijnende en uitzichtloze situatie aan. Achtergelaten ondervoede baby's, nauwelijks voeding en medicijnen, tekort aan kleding en luiers en slechte hygiënische omstandigheden. Door gebrek aan liefde en aandacht hadden de kinderen een ontwikkelingsachterstand. Sindsdien wordt intensief hulp geboden om zo, in samenwerking met het personeel, de situatie voor de kinderen te verbeteren en hun kansen in de toekomst te vergroten.

Wat doen we?

Vanuit Children's Relief worden

voeding, medicijnen speelgoed en verzorgingsproducten verstrekt. De kinderen worden voorzien van luiers en kleding. De afdeling is gerenoveerd, bedden en matrassen vernieuwd. Er zijn sanitaire voorzieningen aangelegd en voor het ziekenhuis worden medische materialen geleverd.

Daarnaast is er de directe zorg die de werkers van Children's Relief, waaronder Martha van der Perk van de Nieuwe Kerk, leveren. Zij zetten zich in om de kinderen de aandacht en dagelijkse verzorging te geven waar de

DIACONAAT WERELDWIJD

verpleegkundigen geen tijd voor hebben.

Ondanks dat ontvangen de kinderen nog steeds te weinig liefde en aandacht. Het is voor hen erg belangrijk dat de hulpverlening doorgaat.

Auteur is stafmedewerker bij Children's Relief.

* Een van de kinderen in het ziekenhuis in Beregowo (foto Children's Relief).

'GELOVEN IN VERZOENING' PROJECT VAN KERK IN ACTIE

El Garzal – een bijzondere boerengemeenschap in Colombia

Inge Landman

De boerengemeenschap El Garzal is een kleine gemeenschap van ongeveer driehonderd families in het binnenland van Colombia. De boeren verbouwen verschillende gewassen, maar hebben inmiddels ook een coöperatie opgericht om hun cacao voor een eerlijke prijs te kunnen verkopen. Ondanks deze positieve berichten zijn de leefomstandigheden van deze families niet makkelijk.

* Dominee Salvador toont de cacao's.

Niet alleen beschikken ze niet over elektriciteit en stromend water (wat met een temperatuur van gemiddeld 35 graden Celsius dagelijks afzien is), Ze zijn ook nog altijd niet veilig op hun eigen land. Al jaren wordt de gemeenschap bedreigd door een gewapende groep die hen van hun land wil verjagen.

Corruptie

Daarnaast gaat het juridische proces om de eigendomspapieren van het land zeer moeizaam door de corruptie van mensen met geld en macht, die belang

hebben bij bezit van dit vruchtbare en strategisch gelegen land.

Nu het in heel Colombia weer onrustiger is vanwege verschillende gewapende groepen die zich willen laten gelden nu de FARC ontwapend is, merken ook de boeren dit direct.

Moord

De laatste weken is het in de regio zeer onrustig en lopen er gewapende personen rond de huizen. Verderop in de regio zijn al verschillende mensen vermoord, dus de angst is groot.

Via het Kerk in Actie-project 'Geloven in Verzoening', waar deze gemeenschap aan mee heeft gedaan de afgelopen twee jaar, zijn we bij hen betrokken geraakt.

We vragen daarom om uw gebed voor hen: om bescherming en veiligheid, om zegen over het juridische proces zodat ze eindelijk kunnen beschikken over het bewijs dat het land waar ze al zo lang wonen en werken, van hen is.

Auteur is beleidsmedewerker bij Kerk in Actie.

* Aan de slag tijdens een bijbelstudie in het project Geloven in Verzoening (foto's Kerk in Actie).

Kerken delen - Een brochure over gezamenlijk gebruik van kerkgebouwen

Gerard van 't Spijker

In de komende twintig jaar zullen in Nederland naar schatting twee duizend kerkgebouwen overbodig worden. Ondertussen zijn er honderden nieuwe migranten- of internationale kerken, die veelal een groei doormaken, maar niet beschikken over een eigen kerkgebouw.

Je zou zeggen: zo liggen probleem en oplossing dicht bij elkaar. De overbodig geworden gebouwen, doe je over aan de nieuwe Nederlanders. Maar zo simpel ligt het niet. De bestaande Nederlandse kerkgemeenschappen zijn van het bestaan van de nieuwe kerken nauwelijks op de hoogte, en die nieuwe kerken zijn dikwijls nog kleine gemeenschappen, financieel ook niet erg draagkrachtig.

Maar er zijn voorbeelden van goede overeenkomsten door kopen, huren of door gezamenlijk gebruik van een kerkgebouw. In deze brochure worden daarvan een tiental voorbeelden gegeven. Het boekje bevat van elk voor-

beeld interviews met mensen die nauw betrokken waren bij het maken van regelingen hieromtrent. Verhalen van misverstanden, ergernissen maar ook opgetogenheid over wat werd bereikt. Aan het slot van de brochure vindt men – ook in het Engels – een achttal lessen die uit de interviews kunnen worden

getrokken. De brochure eindigt met een stappenplan voor het komen tot verkoop van een kerkgebouw aan een nieuwe kerkgemeenschap. Ten slotte, heel praktisch, een uitgebreide checklist van aandachtspunten bij het opmaken van een huurovereenkomst. En een advocaat met ervaring geeft richtlijnen omtrent de aanpak van hypotheek, en andere juridisch-technische zaken. Deze publicatie werd verzorgd door SKIN Rotterdam, een organisatie die sinds tien jaar onderlinge ondersteuning van plaatselijke kerken en nieuwe kerkgenootschappen bevordert.

Ontwikkelingen

Het boekje is bedoeld als praktische gids voor kerkrentmeesters en gebouwenbeheerders die betrokken zijn bij koop of verkoop, huur of verhuur van een kerkgebouw. Maar tegelijkertijd is het veel meer. Het boekje beschrijft belangwekkende ontwikkelingen in kerkelijk Nederland waar je als doorsnee kerklid maar weinig over hoort. Zo werd in Den Haag de prestigieuze Exoduskerk door de gereformeerden overgedaan aan Franstalige Afrikanen. In Utrecht kwam de Pni-

elkerk in handen van de Chinese Christelijke Gemeente. In Zeist deelt de Noorderkerkgemeente het kerkgebouw met de Assyrische Kerk van het Oosten. In Ede hebben de Baptistenkerk en de Karen-gemeenschap met vluchtelingen uit Myanmar gezamenlijk een kerkgebouw gekocht.

Uit de interviews blijkt dat dit alleen maar kon slagen door het besef dat de onderlinge verbondenheid als kerken een solidariteit kan creëren, die de doorslag geeft bij misverstanden en irritaties.

Er klinken in dit boekje verscheidene tonen door. Er wordt verteld van teleurstelling bij nieuwe kerken die zich miskend voelen en zich vergelijken met een kleinzoon die bij zijn grootvader aanbelt, die hem dan niet herkent. Er is ook verwondering om kerken die wel actief zijn voor voedselbanken en hulp aan ongedocumenteerden, maar niet thuis geven wanneer de doelgroep daarvan zich aandient als kerkgemeenschap die een ruimte zoekt voor kerkdiensten.

Het boekje is open over onvermijdelijke irritaties, en pleit voor intercultureel begrip. Dat mailtjes niet beantwoord worden, kan te

BOEKEN

maken hebben met schaamte bij de nieuwkomers voor het niet beheersen van de Nederlandse taal; veel te laat komen voor een afspraak kan voortkomen uit een ander besef van tijd.

Wat het boekje vooral boeiend maakt en vrolijk stemt, is dat het een langzame verandering in ons land laat zien. Migrantengemeenschappen worden er mede gezichtsbepalend voor het gezicht van de kerk en van de rol van het christelijk geloof in een interculturele samenleving. En bestaande kerken hebben daar soms oog voor.

Naar aanleiding van: Kerken Delen. Een brochure over kansen en valkuilen van het gezamenlijk gebruik van kerkgebouwen. Rotterdam: SKIN Rotterdam, 2017. 80 bladzijden. ISBN 978-90-823710-1-7. Prijs: € 7,50.

(advertentie)

EEN TAAK voor U? VRIJWILLIGER OP HET BUREAU van de PGU!

Het kerkelijk bureau is gevestigd in de Johanneskerk in Overvecht, waar een klein team werkt onder leiding van de directeur. Het Bureau biedt ondersteuning aan de wijkgemeenten van de Protestantse Gemeente Utrecht en aan de stedelijke bestuursorganen, te weten de Algemene Kerkenraad (AK), het College van Kerkrentmeesters (CvK) en de Protestantse Diaconie Utrecht. Die ondersteuning wordt geboden bij secretariële, financiële, personele, administratieve en technische aangelegenheden.

Er zijn al verschillende vrijwilligers werkzaam op het Bureau. Zij verrichten werkzaamheden voor secretariaat en archief, de website, de preekroosters, het verzorgen van verschillende financiële mailings, zoals de Actie Kerkbalans. Het is een mooie en prettige werkplek. Om de continuïteit van het werk te garanderen willen wij een aantal werkzaamheden laten uitvoeren door vrijwilligers. Gedacht wordt aan meerdere personen die een inspanning willen leveren. Het aantal uren is variabel en ook afhankelijk van welke taak u wilt oppakken.

Wij zijn op zoek naar:

Personen die werkzaamheden willen uitvoeren die wekelijks of maandelijks gedaan moeten worden. Hieronder een overzicht van deze werkzaamheden:

- Het administratief verwerken van collecten. Geschatte tijd: 2 dagdelen per week.**
  - Het invoeren van de collecteformulieren die door de wijken worden aangeleverd.
  - Het periodiek uitbetalen van de collecten aan de diverse doelen.
  - Het versturen van de online bestelde collectebonnen.
- Bijdragenadministratie (o.a. Kerkbalans). Geschatte tijd: 2 dagdelen per week**
  - Het wekelijks synchroniseren van de bijdragen administratie Scipio met de landelijke ledenadministratiebestand LRP.
  - Voor de kerkbalansbijdragen maandelijks de incassobestanden aanbieden aan de bank en acceptgiro's afdrukken.
  - Het verwerken van de ontvangen gelden voor o.a. Kerkbalans in de bijdragenadministratie.
  - Het aanmaken van maandelijks overzichten van de kerkbalans-toezeggingen en betalingen voor de wijkgemeenten.
- Financiële administratie. Geschatte tijd: 2 dagdelen per week**
  - Coderen en boeken van bankmutaties.
  - Inboeken van inkoopfacturen.
  - Maken van de betaalbatches van de inkoopfacturen.
- Bestuurssecretariaat. Tijdsinvestering: 2-3 uur per maand.**
  - Facturatie van de advertenties in Kerk in de Stad
In het blad staan ook advertenties van derden. Deze moeten elke maand een factuur krijgen voor het plaatsen van hun advertenties. Daarnaast worden er via de mailbox van de Kerk in de Stad vragen gesteld over het blad, o.a. over het plaatsen van advertenties etc. Het is een kleine klus die maandelijks terugkomt.

Voor het Bureau is het voor de continuïteit van de werkzaamheden van belang als iemand zich kan inzetten voor een langere periode. Het aantal dagdelen per week/maand kan per persoon verschillen en is in onderling overleg af te spreken.

Voelt u zich aangesproken en heeft u zin en tijd? Bel met Frans Ritmeester, directeur Bureau PGU, tel. (030) 273 75 40 of stuur een e-mail naar bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl

Kerkelijke onderscheiding voor zilveren kerkrentmeester Wijmie

Op 18 juni heeft Wijmie de Vries-Aalten in de Wilhelminakerk een kerkelijke onderscheiding ontvangen: het zilveren draaginsigne van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer, voor 25 jaar trouwe dienst als ouderling-kerkrentmeester. Behalve de werkzaamheden die aan dit ambt verbonden zijn, doet Wijmie ook nog héél veel meer. Ondanks het onlangs bereiken van de 80-jarige leeftijd wil zij nog niet stoppen als ouderling, al legt zij wel enkele taken neer die haar te zwaar gaan vallen. Wijmie, van harte gefeliciteerd en heel veel dank!

* Ds Marian van Giezen speldt Mijnie de Vries haar kerkelijke onderscheiding op.

Gemeente draagt anderhalve ton bij aan restauratiefonds Domkerk

Theo Kralt

De gemeenteraad van Utrecht betaalt – eenmalig – 150.000 euro mee aan de restauratie van de Domkerk. Het geld is specifiek bedoeld voor het herstel van natuurstenen onderdelen en scheuren aan het koor van het gebouw. De schade aan de timpanen, pinakels, luchtbogen, waterlijsten en de schoorstenen in dit deel van de Domkerk is veroorzaakt door corrosie van roestende ankers en andere metalen onderdelen. In totaal is voor dit onderdeel van de restauratie 350.000 euro nodig.

De Domkerk gaat binnenkort in de steigers zodat de geplande werkzaamheden onder leiding van Van Hoogevest Architecten zo snel mogelijk kunnen beginnen.

De provincie, evenals de gemeente Utrecht door de PGU met dit steunverzoek voor dit onderdeel van het restauratieproject benaderd, betaalt er 175.000 euro aan mee. Het Citypastoraat Domkerk en de Protestantse Gemeente Utrecht zijn zeer verheugd over dit besluit van het gemeentebestuur. Samen met de bijdrage van de Rijksdienst voor

Cultureel Erfgoed (RCE) hebben de drie overheden een maximale inspanning geleverd voor de restauratie van de Domkerk in de jaren 2017-2022.

In totaal hebben de drie genoemde overheden 715.000 euro ter beschikking gesteld. Omdat de Domkerk volgens de geldende regels de helft van het totaal benodigde bedrag voor de restauratie – ruim anderhalf miljoen euro – moet bijdragen (zie kader), dient de PGU uiteindelijk zelf 565.000 euro mee te betalen aan het grootschalige restauratieproject. Hiertoe zijn diverse acties ondernomen.

Fondsen

In 2016 en 2017 hebben de vermogensfondsen Van Baaren Stichting, K.F. Hein Fonds, Insinger Stichting, Maatschappij van Welstand, Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven, Kattendijke / Drucker Stichting en Stichting De Roos-Gesink al ongeveer twee ton bijgedragen aan het restauratiefonds. Enkele aanvragen zijn nog in behandeling.

De in april en mei dit jaar gehouden publieksactie Draag de Dom heeft met ondersteuning van bedrijven en 352 particuliere donateurs € 82.133 opgebracht. Zie Kerk in de Stad van juli. Daarnaast heeft het Citypastoraat Domkerk besloten

uit de positieve exploitatie 2015 en 2016 elk 50.000 euro, dus in totaal een ton voor de restauratie van de Domkerk beschikbaar te stellen.

De overige benodigde geldmiddelen komen uit de bestem-

mingsreserves die de afgelopen jaren voor dit doel zijn opgebouwd.

Auteur is voorzitter van de Commissie Fondsenwerving Restauratie Domkerk 2017-2022.

* Het koor van de Domkerk, voor welk onderdeel in het restauratieproject 2017-2022 alleen al een derde miljoen euro nodig is (foto Maarten Buruma).

Aandacht voor de vijftig procent eigen bijdragen

De Commissie Fondsenwerving Restauratie Domkerk 2017-2022 heeft bij de grootste kerkgenootschappen in ons land aandacht gevraagd voor de eigen bijdragebepaling in restauratieprojecten. Voor een groot aantal eigenaren vormt de hoogte van de eigen bijdrage namelijk een belangrijk obstakel voor handhaving van duurzaam onderhoud en exploitatie van hun kerk.

Dit aandachtspunt is door de Utrechtse commissie tevens voorgelegd aan de Vereniging tot Bescherming Monumentale Kerkgebouwen (VBMK) en aan enkele andere organisaties die op dit gebied een rol spelen. Bedoeling is, om te komen tot een kleinere eigen bijdrage van eigenaren van monumentale kerken voor onderhoud en restauraties dan de nu gehanteerde vijftig procent.

Frans Rozemond

“Als je bij het kerkelijk bureau vrijwilliger wordt, dan help je je eigen wijk-gemeente”, zegt directeur Frans Ritmeester van het kerkelijk bureau van de Protestantse Gemeente Utrecht (PGU). Hij meent het serieus. “Zonder hulp van vrijwilligers zou het kerkelijk bureau namelijk steeds meer geld gaan kosten. Daar zouden de wijkgemeenten dan voor opdraaien. Terwijl in het beleidsplan PGU juist is afgesproken dat we minder gaan uitgeven.” Voor een aantal klussen zoekt Ritmeester nog een paar enthousiaste mensen.

Voor welke klussen zoekt het bureau vrijwilligers?

“We zoeken vanaf september speciaal iemand die kan helpen bij het verwerken van de collecten en bestellingen van collectebonnen. Verder iemand die de kerkbalans-toezeggingen bewaakt, automatische incasso's kan aanbieden bij de bank, acceptgiro's kan afdrucken enzo-

Vrijwilliger worden?

Hebt u of heb jij belangstelling voor vrijwilligerswerk bij het Bureau PGU? Zie dan de advertentie elders in dit nummer van Kerk in de Stad en/of neem contact op met Frans Ritmeester: (030) 273 75 40 of bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl.

MINDER PERSONEEL INVASTE DIENST BIJ PGU

‘Dankzij vrijwilligers blijft het stedelijke werk betaalbaar’

voort. Daarnaast hebben we iemand nodig die inkoopfacturen inboekt en de betaalopdrachten voor de bank klaarzet. Voor het stedelijke blad *Kerk in de Stad* zoeken we iemand die de advertentieadministratie wil verzorgen: vragen van adverteerders beantwoorden, facturen aanmaken en versturen, enzovoort. Uiteraard zorgen we ervoor dat mensen goed worden ingewerkt en begeleid. Op de pagina hiernaast staan de functies uitvoeriger beschreven. In de meeste gevallen wordt het werk uitgevoerd in het kerkelijk bureau in het Johannescentrum in Overvecht.”

Hoezo hebben we eigenlijk een kerkelijk bureau?

Ritmeester: “Als in jouw wijkkerk een bal door de ruit vliegt, regelt het kerkelijk bureau PGU dat er snel een betrouwbare glaszetter komt. Als je 's zondags een duit in het zakje doet, boekt een PGU-administrateur de collecten uit veertien kerkdiensten netjes over naar het collectiedoel. Er zou geen jaarlijkse Actie Kerkbalans mogelijk zijn zonder het vele voorwerk door vrijwilligers en medewerkers van het bureau PGU. Om nog maar te zwijgen van al die giften die moeten worden ingeboekt en verwerkt!”

* Frans Ritmeester, directeur Bureau PGU: “De sfeer tussen vrijwilligers onderling is uitstekend en dat willen we graag zo houden!”

Behalve voor kerkbeheer en fondsenwerving zorgt het bureau ook voor de correcte uitvoering van werkgeverschap. Er zijn circa 44 betaalde medewerkers van de PGU, waaronder kosters, beheerders, kerkmusici en bureau-personeel. Die zijn niet allemaal in full-time dienst - we praten

over in totaal zestien fte - maar ze hebben wel alle 44 personeelsrechten, een vakantietaak, kunnen ziek worden, etcetera. Kortom: het is een ‘regelkantoor’ van de wijkgemeenten gezamenlijk. Het is nu eenmaal efficiënter en goedkoper om taken samen te doen, met één leverancier van doen te hebben, enzovoort.”

Gaan vrijwilligers ten kost van betaalde functies?

“Als Algemene Kerkenraad (AK) zijn we trots op de vele vrijwilligers in de PGU”, zegt AK-voorzitter René van Bommel. “Het tijdperk dat we overal betaalde krachten hadden rondlopen, is echt voorbij. Veel kerkleden voelen dat aan. We kunnen er niet omheen: de kerk krimpt, inkomsten lopen terug, wijken kiezen voor hun kerntaken.”

Bureau PGU

“Tegelijk kunnen we een kerkelijk bureau niet missen. De PGU heeft als eigenaar en beheerder van (monumentale) kerkgebouwen, als werkgever en als fondsenwervende instelling medewerkers nodig met specifieke kennis en vaardigheden. Denk bij voorbeeld aan arbeidsrechtelijke en kerkordelijke verplichtingen, het uitvoeren van de Actie

Kerkbalans, het overleg met overheden en andere instellingen en het beheer van ingewikkelde administratieve processen. Maar we kiezen er wel voor om meer vrijwilligers te zoeken die hierbij kunnen helpen. Zo hebben we het in ons beleidsplan afgesproken.”

Hoeveel vrijwilligers werken er nu op het bureau?

“Momenteel zijn er negen vrijwilligers”, vertelt Frans Ritmeester. “Agnes Stekelenburg doet bureau- en archiefwerkzaamheden en houdt de vakantietaak van het personeel bij. Gerard van der Rijst maakt het rooster van kerkdiensten voor in Kerk in de Stad en op de website. Andreas Havinga is onze vrijwillige webredacteur. Joop van den Brink, Cock Voorrips en Diény Prak helpen jaarlijks bij de Actie Kerkbalans. Frans Rozemond coördineert archiefwerk in de wijken. En Albertine Verweij gaat vanaf september het vrijwilligerswerk verder coördineren. Daar zijn we heel blij mee, want het is belangrijk dat vrijwilligers een duidelijk aanspreekpunt hebben en dat je over en weer weet wat je kunt verwachten. De sfeer onderling is uitstekend en dat willen we graag zo houden.”

AGENDA

Deze agenda is eveneens te raadplegen op de website van de Protestantse Gemeente Utrecht, PGU.nu

dagelijks (behalve zondag)
12.30 uur Domkerk,
middaggebed

elke maandag
7.00 uur Domkerk,
ochtendgebed

elke woensdag
8.40-9.00 uur
Johannescentrum,
ochtendgebed

elke woensdag
17.30 uur Johannescentrum,
Hanna's herberg

-----

vrijdag 4 augustus
10.00 uur Wilhelminakerk,
uitstapje naar de Moestuין

zaterdag 5 augustus
13.00 uur Nicolaïkerk,
zomerorgelconcert met Ko
Zwanenburg (Bruhns, Bach,
Liszt)
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met Jan
Hage (Bach, Isoir en Franck)

zondag 6 augustus
11.30 uur Tuindorpkerk,
orgelbespeeling (na de dienst)
door Willeke Smits
17.00 uur Nicolaïkerk,
orgelvesper

* Ko Zwanenburg bijt op zaterdag 5 augustus het spits af in de zomerorgelserie in de Nicolaïkerk.

maandag 7 augustus
18.00 uur Huiskamer
(Hobbemastraat 41), maaltijd
19.00 uur Huiskamer, meditatie

dinsdag 8 augustus
10.00 uur Huiskamer, inloop

woensdag 9 augustus
10.00 uur Marcuskerk,
zomerinloop
12.00 uur Huiskamer, lunch

donderdag 10 augustus
14.30 uur Huiskamer, inloop

vrijdag 11 augustus
10.00 uur Wilhelminakerk,
uitstapje

zaterdag 12 augustus
13.00 uur Nicolaïkerk,
zomerorgelconcert met
Lourens de Man (Sweelinck,
Bach, De Klerk, Peeters)
13.00 uur Wilhelminakerk,
start tweedaags
ZinindeZomerFestival Utrecht-
Oost
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Euwe en Sybolt de Jong (Bach,
Vivaldi en Mendelssohn-
Bartholdy)

zondag 13 augustus
9.00 uur Wilhelminakerk,
slotprogramma
ZinindeZomerFestival met
onder andere workshops
maandag 14 augustus
18.00 uur Huiskamer, maaltijd
19.00 uur Huiskamer, meditatie

dinsdag 15 augustus
10.00 uur Huiskamer, inloop

woensdag 16 augustus
10.00 uur Huiskamer, Kring
Bijbel en Kunst over Salomo
12.00 uur Huiskamer, lunch

donderdag 17 augustus
14.30 uur Huiskamer, inloop

vrijdag 18 augustus
10.00 uur Wilhelminakerk,
uitstapje

zaterdag 19 augustus
13.00 uur Nicolaïkerk,
zomerorgelconcert met Toon
Hagen (Walther, Bach, Hagen)

15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Geerten Liefing (Rachmaninov,
Liefing en Vierende)

maandag 21 augustus
18.00 uur Huiskamer, maaltijd
19.00 uur Huiskamer, meditatie

dinsdag 22 augustus
10.00 uur Huiskamer, inloop

woensdag 23 augustus
10.00 uur Marcuskerk,
zomerinloop
12.00 uur Huiskamer, lunch

donderdag 24 augustus
14.30 uur Huiskamer, inloop

vrijdag 25 augustus
10.00 uur Janskerk, symposium
'Luther en de vrijheid'

zaterdag 26 augustus
13.00 uur Nicolaïkerk,
zomerorgelconcert met Berry
van Berkum (Bovet, Bach)
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Aart Bergwerff (Bach, Piazzolla,
Stravinsky, Tunder, Schmidt,
Vivaldi, Bergwerff en Besly)

maandag 28 augustus
18.00 uur Huiskamer, maaltijd
19.00 uur Huiskamer, meditatie

dinsdag 29 augustus
10.00-11.30 uur
Huiskamer, Hobbemastraat 41
Inloop

woensdag 30 augustus
12.00 uur Huiskamer, lunch

donderdag 31 augustus
14.30 uur Huiskamer, inloop

zaterdag 2 september
15.30 uur
Zaterdagmiddagmuziek
Domkerk met
solistenensemble Cantores
Martini (opening Domplein)

zondag 3 september
11.00 uur, viering rondom de
Psalmen met het Janskoor.

zaterdag 9 september
15.30 uur
Zaterdagmiddagmuziek

* Geerten Liefing uit Woerden is deze zomer gastorganist in zowel de Jacobikerk op 12 augustus als in de Domkerk een week later.

Domkerk met studenten van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag (Open Monumentendag)

maandag 11 september
20.00 uur Thomas à Kempishuis (Broerestraat 12), leerhuisavond werkgroep Kerk en Israël met Tirtzah Middleton

zondag 17 september
10.00 uur Dominicuskerk (West), interreligieuze ontmoeting met viering, film, muziek en theater

maandag 18 september
19.30 uur Geertekerkerk voorbespreking Walk of Peace 2018 in Utrecht

woensdag 27 september
14.00 uur Parc Transwijk, Utrecht Lezing over Luther door Sabine Hiebsch

vrijdag 27 oktober
10.00 uur Jacobikerk, symposium 'Tolerantie en verdraagzaamheid in historisch perspectief' met presentatie boek over Duifhuis

WIJKNIEUWS

Citypastoraat
Domkerk

www.domkerk.nl

Door het jaar komen heel veel scholen op bezoek in de Domkerk. Veel klassen vanuit Utrecht en omgeving komen dan voor de rondleiding die wordt verzorgd door de educatieve dienst. Naast de algemene rondleiding zijn er ook specifieke rondleidingen - steeds aangepast aan het niveau van de groep. Denk bv aan thema's als: bouwstijlen, Middeleeuwen, liturgisch gebruik (in het kader van catechese), dood & begraven, heiligen. Ook zijn er voor kinderen van 7-12 jaar specifieke speurtochten in de kerk uitgezet.

Donderdag 17 augustus is er een bijzondere avond rondleiding voor kinderen om 19.30 uur. Kinderen worden meegenomen naar de 'kerkbewoners' van lang geleden, naar zwevende engelen, verstopte draakjes en veel meer. Je hebt al je zintuigen nodig: niet alleen luisteren en kijken, maar ook doen, voelen, ruiken, en aansluitend in het DomCafé ook proeven. De rondleiding is voor kinderen van 7 t/m 12 jaar (met volwassen begeleiding). Kosten vier euro per persoon (voor kinderen en begeleiders). Ingang: Domkerk, aanbellen bij ingang bruine deur tegenover de Domstraat vanaf 19.15 uur. Informatie: telefoon 2310 403, e-mail: secretariaat@domkerk.nl.

EUG Oekumenische
Studentengemeente
(Janskerk)

www.eug-janskerk.nl

Nu al opgeven voor Ionadag

'OverHoop - voor een andere wereld' is het thema van de landelijke Ionadag die op zaterdag 7 oktober in Tilburg wordt gehouden. Een dag die hoop wekt en zeker ook iets overhoop haalt, geïnspireerd door liederen, woorden en ideeën van de Iona Community - een wereldwijde oecumenische beweging vanuit Glasgow en het Schotse eiland Iona.

De dag is voor wie niets weet van Iona of alleen wat liederen kent, voor wie wel een vaag idee heeft en ook voor wie er al lang actief bij betrokken is. Op het programma staan een Iona-viering en een lezing door Graham Maule, één van de drijvende krachten achter de teksten en liederen van Iona. Zijn lezing wordt vertaald. Daarnaast is er keus uit workshops: - zingen, - wat is de Iona Community, - verder praten met Graham Maule, - de encycliek Laudato Si (over de toekomst van onze planeet), - Iona en jongeren, - Chi Kung (meditatief bewegen voor jong en oud) en een bezoek aan De Pollepel (het sociaal eethuis van Pater Poels). Na de workshops volgt een kleine pelgrimage door Tilburg. Aanmelden kan door 12,50 euro over te maken op rekening NL44 INGB 0009 3505 13 ten name van Nederlandse Ionagroep, onder vermelding van de namen van alle deelnemers plus tenminste één woonplaats. Tot 25 jaar kost deelname aan de Ionadag tien euro. Ter plekke betalen kost vijftien euro respectievelijk € 12,50. De organisatie zorgt voor een lunch.

Op zaterdag 7 oktober zijn de deelnemers welkom vanaf 10.15 uur in de Petrus Donders Kerk, Enschootsestraat 124, Tilburg voor koffie, thee en inschrijven. Het programma duurt van 11.00 uur tot 17.00 uur. Meer informatie staat op www.ionagroep.nl of stel vragen aan zuid@ionagroep.nl.

Ook in augustus staat de spiritualiteit uit het klooster centraal in de vieringen van de EUG. Ook nu willen we op zoek gaan naar hoe wij ons vrij en ontvankelijk kunnen maken voor God. We laten ons hierbij inspireren door diverse vormen van kloosterleven, elk met de eigen accenten en invalshoeken. Wat heeft ons dat te zeggen voor onze eigen manier van in het leven staan?

Op 8 augustus zal J. Smit ons voorgaan in een viering waarin zijn kloosterorde - de Augustijnen - centraal staat. Zijn Utrechtse Augustijnse gemeenschap maakt deel uit van de grote Augustijnse familie. Wat betekenen deze woorden over leven in gemeenschap voor ons? Hoe geven zij de menselijke maat en de liefdevolle vorm in ons eigen leven? Vervolgens krijgen de Dominicanen, de oe-

cumenische gemeenschap van Chevetogne en de Kartuziers onze aandacht. Sporen van de Kartuziers zijn er nog in onze provincie. De Utrechtse universiteitsbibliotheek (geruime tijd gevestigd geweest op het koor van wat nu de Janskerk is) is onder andere tot stand gekomen met de verzameling boeken van het eerder opgeheven Kartuis. Wees welkom en laat je verrassen wat deze kloosterordes vandaag de dag ons te zeggen hebben.

Jacobikerkerk

www.jacobikerkerk.nl

Jawel, de zomer is ècht begonnen! Bij ons in de Jacobi is dat aan verschillende dingen te merken. In de eerste plaats aan de gemeentedag waarmee de zomer en de naderende vakantie worden afgetrapt. Op zaterdag 24 juni verzamelde een grote groep gemeenteleden zich op de Wittenberg in Zeist. Hier lieten we ons door spreker en activist Rikko Voorberg aanmoedigen om inhoud te geven aan datgene wat ons raakt. In verschillende creatieve, culinaire, sportieve en geestelijk uitdagende workshops brachten we dat die middag al een beetje in de praktijk. De dag werd besloten met een gezellige barbecue, die ondanks de regen best smaakte. In de tweede plaats merk je in de kerk dat het zomer is, doordat er even een pauze is van kring, van catechisatie, van verenigingen en commissies en al dit soort activiteiten die levendigheid en verdieping brengen. Achter de schermen wordt er juist in de zomer van alles voorbereid en bekostigd, er staat alweer veel moois op het programma voor het nieuwe seizoen. Hier alvast wat hoogtepunten uit de nazomerse agenda:

11 september – Leerhuis Kerk & Israël. De avond heeft als thema 'het Onze Vader' en vindt plaats in het Thomas à Kempis-huis, wordt georganiseerd door de werkgroep Kerk & Israël en begint om 20.00 uur (zie bericht elders in dit blad).

17 september – Startzondag. Na een speciale dienst in de ochtend is er een informatiemarkt, waarop u kennis kunt maken met verschillende onderdelen van het gemeentelieven. Ook is er een talentenveiling en een afsluitende gemeenschappelijke lunch.

19 & 26 september – Introductieavonden. Wilt u de gemeente beter leren kennen? Deze avonden zijn bedoeld om vertrouwd te raken met de kerk en het gemeentelieven en een eigen plekje te vinden hierbinnen. Ze vinden plaats om 20.00 uur in de Duijfhuiszaal van de Jacobikerkerk.

25 september – Gezamenlijke Bijbelkringavond. Op deze avond wordt het nieuwe thema van de preken en Bijbelkringen geïntroduceerd, een open avond voor Bijbelkringleden zowel als andere belangstellenden.

Gelukkig heeft de kerk zelf geen 'pauze' in de zomer en kunnen we God elke augustusavond in de diensten ontmoeten en eren.

Johannescentrum-gemeente (Overvecht)

Johannescentrumgemeente
voor zoekers en zieners

www.johannescentrum.nl

De zomertijd is een tijd waarin plannen gemaakt worden voor het komende seizoen. In het volgende nummer van Kerk in de Stad (september) zult u daarover meer kunnen lezen. Toch is het van belang om nu al enkele data in uw agenda te reserveren. Op zaterdag 30 september is er weer een 'fluisterstille stem'-dag voor iedereen die, in de drukte van het leven, met wat er is en wat er ontbreekt, blijft zoeken naar God en blijft verlangen naar meer.

Op 11 oktober start het nieuwe leerhuiseizoen onder de titel: 'Zo zou het kunnen: geloven met ..., denken met ..., geïnspireerd worden door...'. Ook dit jaar hebben docenten die verbonden zijn aan de verschillende Nederlandse universiteiten hun medewerking toegezegd. Nu al meer weten? Een mailtje naar info@johannescentrum.nl is dan voldoende.

Marcuskerk- Wilhelminakerk

www.marcus-wilhelminakerk.nl

Marcus-Wilhelminakerk

Zondag 6 augustus is de voorganger in de Marcuskerk ds Hans Koops. In de Wilhelminakerk gaat ds Marian van Giezen voor. Om 17.00 uur is er een vesper in de Nicolaïkerk. Zie voor meer informatie onder 'Vespers in Zuidoost'. Op zondag 13 augustus is de voorganger ds Harry Zeldenrust. Zondag 20 augustus gaat ds J. Kruiter uit Hardenberg voor in de Marcuskerk en ds Marian van Giezen in de Wilhelminakerk. In augustus is er geen vesper in de Marcuskerk. Zondag 27 augustus gaat ds Hans Koops voor in een dienst van Schrift en Tafel.

Marcuswijk

In de zomer gaan veel mensen er op uit. Sommigen zoeken verre oorden op, anderen blijven wat dichterbij huis. Ook zijn er heel veel mensen die, om welke reden dan ook, geen vakantie hebben. Voor alle thuisblijvers staat op woensdag 9 en 23 augustus de deur van het Marcuscentrum om 10.00 uur open. Er is een (stam)tafel met kranten en tijdschriften, er is alle ruimte voor ontmoeting, aanspraak en gezelligheid. Uiteraard wordt er gezorgd voor een kopje koffie of thee. Weet dat u van harte welkom bent. Wij begroeten u graag! Het adres van het Marcuscentrum: Wijnesteinlaan 2

In juli en augustus is er geen eetcafé. Op donderdag 7 september zal het Eetcafé Marcus de deuren weer openen.

WIJKNIEUWS

Wilhelminawijk

In en vanuit de Huiskamer van de Schildersbuurt worden deze zomer dagelijks activiteiten georganiseerd voor wie 'thuis' is of blijft. Iedereen is er welkom (voor sommige dingen is aanmelding nodig). Zo gaan we vrijdag 4 augustus naar Moestuin Maarschalkerweerd, Laan van Maarschalkerweerd 2 (naast de sportvelden). Om 10.00 uur vertrek vanaf de Wilhelminakerk voor wie wil wandelen, om 10.15 uur voor wie wil fietsen. Wie op eigen gelegenheid wil gaan: om 10.30 uur in de Moestuin. We drinken samen koffie (voor eigen rekening) en bekijken wat er zoal te zien is. Ook heel leuk met kleine kinderen! Ook op 11 en 18 augustus maken we een uitstapje. Voor meer informatie zie onderaan dit bericht. Elke maandag in augustus is er om 18.00 uur een eenvoudige maaltijd (aanmelden nodig). Kosten worden gedeeld. Elke maandag is er om 19.00 uur een meditatie. Elke dinsdagochtend in augustus van 10.00 tot 11.30 uur is er inloop in de Huiskamer (en vanaf 22 augustus is er weer soos in de kerk). Elke woensdag in augustus is er om 12.00 uur een lunch in de Huiskamer (aanmelden nodig). Kosten: €1,50.

Elke donderdagmiddag is er inloop in de Huiskamer van 14.30 tot 16.00 uur. Alle activiteiten vinden plaats in de Huiskamer van de Schildersbuurt, Hobbemastraat 41. Informatie en aanmelden: Marian van Giezen, marianvangiezen@online.nl of 06-1841 9992.

Op woensdag 16 augustus buigt de kring Bijbel en Kunst zich over Salomo. Meer informatie daarover staat elders in dit blad.

Nicolaïkerk
Hemel en aarde
beleven en bewegen

www.nicolaïkerk.nl

Op zondag 6 augustus gaat drs Jan Biemans voor. Het thema van de dienst is de Wonderbare Spijziging. We gaan nadenken over wat het voor ons betekent, dat we met elkaar kunnen delen en hoe God dit delen vervolgens zegent, zodat we Zijn overvloed, Zijn liefde voor ons op het spoor komen. We zullen ook enkele bekende en minder bekende liederen zingen, waarin het brood en het delen met elkaar centraal staan. Ko Zwanenburg is organist. Om 17.00 uur is er een vesper in de Nicolaïkerk; meer informatie leest u elders in dit blad.

Zondag 13 augustus is ds Nico Vlaming uit Utrecht voorganger; de organist is nog niet bekend. De Schriftlezingen zijn Jona 2: 1-1 (NBV) en Matteüs 14: 22-33. Over een vis die een in nood biddende 'duif' (Jona) verteert. Of over Jona die door wroeging wordt verteerd. En over Jezus die, ook in nood, bidt en midden in een nachtelijke storm zijn vriend Petrus uit het water optrekt. Wie neemt wie in de boot?

Zondag 20 augustus, tiende zondag van Trinitatis, zal ds Dirk Neven voorgaan. In deze dienst zal de doop worden bediend aan

vier kinderen. We onderbreken deze sacramentsdienst de doorgaande lezing van het Matteüs-evangelie en horen een van de grote 'waterverhalen' van Israël, namelijk Mozes en zijn gang door het water van de grote rivier de Nijl in het biezende 'arkje'. In de vroege kerk werd de doop doorgaans voltrokken aan volwassenen. Mannen en vrouwen deden in de paasnacht tegelijk met de doop belijdenis van hun geloof. En zo, met hun nieuwe witte kleren aan, konden ze gelijk aan schuiven bij de Maaltijd van het Koninkrijk, samen met de opgestane Heer. In die dienst, de belangrijkste eredienst van het jaar, hadden de grote bevrijdingsverhalen van Israël geklonken, verhalen die vaak vertelden over bevrijding door of van het woeste en gevaarlijke water. Die verhalen klonken, en vertelde men aan elkaar, om te begrijpen dat ook Jezus, als Heer van de Gemeente, door het water van nood en dood was getrokken, op weg naar het land van Belofte, in het leven van de Opstanding. In die geest verstond men ook de eigen, persoonlijke doop. Wij sluiten ons, zovele eeuwen later, bij die beweging door het water aan, als wij één van de kleinen dopen, zoals op deze zondag. Een hartelijk welkom in het bijzonder aan alle gasten in ons midden, die met ons getuigen willen zijn van hun doop. Ko Zwanenburg is organist in deze dienst.

Zondag 27 augustus is ds Kees Bouman de voorganger. De organist is nog niet bekend. Er is een geding, een conflict tussen God en zijn volk, tussen God en zijn kerk, God en zijn mensen (Matteüs 16: 21-27; Romeinen 11: 25-36). Dat conflict wordt door Hem op de spits gedreven. Het is de spits van de liefde. Gods liefde draagt een eigen, herkenbare naam: Jezus Christus. Paulus vertelt het verhaal van die Naam: "God heeft ieder mens uitgeleverd aan de ongehoorzaamheid, opdat Hij voor ieder mens barmhartig kan zijn." Dat wil zeggen: Gods omgang met mensen verandert, Hij past zich aan, Hij zoekt de mens waar Hij de mens niet hebben wil. Zo 'moet' dat, zegt Jezus, omwille van een belofte die in alle eeuwigheid geldt (Jesaja 51: 1-6). Zo moet het: lijden, dood, Pasen. Zo moet het, omwille van Gods God zijn: Hij die mensen zoekt en vindt en mee nodigt, meeneemt op die weg. Jezus spreekt dan over het kruis op zich nemen en Hem volgen. Is dat: Aan het eind van de tunnel is er Licht? Het is leven in het Licht. Want er is een geding, een conflict, God drijft het op de spits. Die spits is een plek, wordt een weg: 'Het leven behouden', leven met zin en betekenis, hier en nu, een leven dat vrucht draagt.

Nieuwe Kerk
Utrecht

www.nk-utrecht.nl

Op 24 juni vond de jaarlijkse Kerkennacht plaats en dit jaar deed de Nieuwe Kerk voor het eerst mee aan dit evenement. Leendert Bos, ouderling van de Nieuwe Kerk, omschreef de Kerkennacht een uitgelezen moment om de deuren van de Nieuwe Kerk open te zetten voor iedereen in de wijk Wittevrouwen. "We zien graag dat ons kerkgebouw een plaats is waar

mensen uit de wijk rust en gastvrijheid vinden." Er werden rondleidingen gegeven en de kinderen genoten van het beklimmen van de toren, terwijl de volwassenen vooral genoten van de muziek. Meer dan tien mensen kwamen nieuwsgierig de kerk binnen wandelen deze avond. Onze predikant Lydia Kansen mocht voor iemand bidden en daarnaast gaf een buurtgenote (met man en kleinkinderen) aan graag een keer een dienst bij te willen wonen. Na afloop van de kerkenacht kunnen we terugkijken op een geslaagde avond.

Ook onze 'Wittevrouwenmannen' zitten niet stil, zij organiseren eens in de een a twee maanden een borrel in de regio Tuindorp/Wittevrouwen. Informeel, zonder drempel en zonder verplichting. Ter inspiratie voor andere wijken en kerken vertellen ze hier over hoe zo'n avond gaat. "Elke avond is de samenstelling anders. Tien mannen staan achter kleine tafeltjes te luisteren naar de verhalen van een inspirerend duo. Aan het woord is eerst een whiskykenner, die aan de hand van een kaart van Schotland vertelt over de geschiedenis en geografie van het kostbare vocht. Dan worden de proefglazen ingeschonken en maken we kennis met whiskysoorten die niet in elke winkel te krijgen zijn. Tijdens het proeven vliegen de grappen de tafel over, maar ontstaan er in de loop van de avond ook mooie onderlinge gesprekken. Iedereen is welkom. Mannen van de Nieuwe Kerk die zomaar bij elkaar komen. Sommigen kennen elkaar goed, andere juist helemaal niet. Ja, het is gewoon een losse, gezellige avond, maar we voelen ons ook steeds meer verbonden."

Bethelkerk en Oranjekapel

www.protestantszuilen.nl

Het is een spannende zomer.... nog een paar weken en het is september, een belangrijke maand voor de Kerk op Zuilen. Op zondag 10 september markeren we in beide kerken een afscheid; op beide plekken van het op kleine schaal wijkgemeente zijn. In de Bethelkerk ook van het gebouw: vanaf 17 september vieren we de komende tijd samen in de Oranjekapel. Als we over een tot twee jaar terugkeren in het gebouw van wat nu de Bethelkerk is, ziet het er heel anders uit.... Op 10 juli hebben we een presentatie van de plannen gehad; er waren vanzelfsprekend nog vragen, maar er was ook applaus!

In augustus gaan we nog even voort op het oude ritme:

zondag 6 augustus vieren we samen in de Bethelkerk; voorganger is ds Gertine Blom. Op 20 augustus vieren we samen in de Oranjekapel met voorganger de heer A. van Baarsen.

Er is veel werk verzet dit voorjaar, door de werkgroepen Plek, Vieren, Kerk in de wijk en Personeel. We zijn natuurlijk nog lang niet klaar, maar zien uit naar het najaar, waarin we samen verder gaan!

'KidSjes'**HULPVERLENING**

Wilt u uw verhaal kwijt?
Iets bespreken?
Persoonlijk contact?
Wij hebben altijd tijd
voor een gesprek of chat:

- Vertrouwelijk
- Anoniem
- 24 uur per dag

TELEFONISCHE HULPDIENST
DAG EN NACHT AANDACHT

030 - 294 33 44 www.telefonischehulpdienstutrecht.nl

STILTE EN BEZINNING

www.bijsonderdebogen.nl

Voor stilte, bezinning en retraites.

Individueel of met groepen. Welkom!

Bij de Zusters 'Onder de Bogen' Maastricht.

REPARATIE**Klokkenatelier
Jan Haasnoot**

Voor al uw klokken,
barometers en horloge-
reparaties (reparatie en
verkoop)

Kees van Bohemenhof 9,
3544 MC Utrecht.

Tel: 030-6034247

www.klokken-barometers.nl

advertenties@
protestant-utrecht.nl

of telefoneren naar:
030 273 75 40

www.pgu.nu

TUINONDERHOUD

De tuinklusser voor al u
werkzaamheden in tuin

**bestrating
schuttingen
snoeiwerk**

030 - 686 58 58
tel 0655713383

Hoveniersbedrijf **Tuinland**
[www.tuinensierbestrating
middennederland.nl](http://www.tuinensierbestrating
middennederland.nl)

GEZOCHT

Noodopvang Vluchtelingen
zoekt vrijwilliger
voor spreekuur.
Interesse?

Kijk op www.sndvu.nl

**PRAKTISCHE
HULP**

Praktische en
betrouwbare
ondersteuning bij wat
u zelf niet (meer) kunt
doen.

Klussen, administratie,
computerhulp, (levens-)
testament.

www.KloosterKlussen.nl

Wiebe Kloosterman, tel.
06 - 5323 7165

Een kleine advertentie
van een paar regels
(zoals een oproep)
bedraagt 15 euro.

**Reisboekhandel
INTERGLOBE
Reisgidsen**

**Landkaarten
(overzichtskaarten
en deelkaarten
van - bijna - alle
landen ter wereld**

***

Vinkenburgstraat 7
3512 AA Utrecht
telefoon 030-2340401
www.interglobetravel.nl

Prins
Schoonmaakdiensten

Betrouwbaar
Prettig
Professioneel

- Schoonmaakonderhoud
- Glazenwassen
- Gevelreiniging
- Vloeronderhoud
- Opleveringsschoonmaak
- Dieptereiniging

Schaverijstraat 37 • 3534 AS Utrecht
030-2488370 • www.prinsbv.nl

**Ik kies voor een afscheid
dat écht vertrouwd voelt.**

Wilt u dat zij uw uitvaart straks in
vertrouwde handen kunnen geven?
Kies dan voor een lidmaatschap bij
Barbara Uitvaartverzorging. Wij bieden
steun, begrip en nemen zorgen uit
handen. Zodat uw familie er niet
alleen voor staat. Altijd dicht bij U.

barbara
uitvaartverzorging
Utrecht - Vleuten

030 - 296 66 66 | www.barbarauitvaart.nl

Hiske Alting &
Pauline Res

Geertekerkhof 3
3511 XB Utrecht
06 45 363 220
altinguitvaarten.nl

ruimte voor afscheid
alting uitvaarten

**steenhouwerij
JOH. JANSEN & Zn.**

AL UW WENSEN IN DEZEN KUNNEN
VERWEZENLIJKT WORDEN.

Gansstraat 128-130 te Utrecht
Telefoon: 030 - 2516955

Lauteslager
makelaars & taxateurs
Catharijnesingel 100 Utrecht
030-231 51 86
ons volledige woningaanbod
www.lauteslager.nl

Verweij
partner in duurzaam innoveren
Tel. 030-288 65 13 | www.veu.nl

- Elektrotechniek
- Beveiliging
- ICT & datanetwerken
- Service en onderhoud

Veldwade 8 | 3439 LE Nieuwegein | info@veu.nl

Abonnement op collectebonnen

U koopt regelmatig collectebonnen, maar na het uitgeven van de laatste bonnen vergeet u nieuwe te bestellen? Of u bent nog geen gebruiker van collectebonnen, maar het overkomt u regelmatig dat u geen muntgeld hebt voor de collecte? Aan al dat ongemak kunt u nu een einde maken door een abonnement te nemen op collectebonnen. Meer informatie: www.pgu.nu > geldzaken > collectebonnen, rechtstreeks: www.pgu.nu/collectebonnen of neem contact op met het kerkelijk bureau PGU: (030) 27 37 540, e-mail: bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl

STEENHOUWERIJ
**JONGERIUS
& VAN GILS**

Grafmonumenten & Urnenmonumenten

Grote showroom en showtuin
met meer dan 150 modellen op voorraad.

- Een zeer breed assortiment grafwerken, steensoorten en accessoires.
- Eigen steenhouwerij voor het vervaardigen van persoonlijke wensen.
- Complete verzorging van vergunning tot plaatsing.

Ma t/m vrijdag 8.00 - 17.00 uur
Zaterdag 10.00 - 14.00 uur
Wij verzoeken u voor uw bezoek telefonisch een afspraak te maken. Bezoek aan huis is in overleg mogelijk

Schaverijstraat 59, Utrecht - tel. 030-2444004 - www.steenhouwerij.nl

**PCB werd opgericht
door leden van de Protestantse
kerken in Utrecht in 1933**

De kernwaarden van onze oprichters
zijn voor ons nu nog steeds leidend bij het
verzorgen van uitvaarten

Uitvaartleiders: David van de Waal, Elly Bakker,
Peter van Bennekom en Redolf Huiting

**Dag en nacht bereikbaar voor directe hulp
na overlijden (030) 262 2244**

PCB
UITVAARTZORG

Meer informatie: pcbuitvaartzorg.nl

PCB UTRECHT
PCB BILTHOVEN
PCB NIEUWEGEIN
PCB VIANEN

Donaudreef 25
3561 EL Utrecht
[030] 262 2244

BGNU

www.narratio.nl

Het adres voor
inspirerende uitgaven,
projecten en tijdschriften.

**INSTALLATIEBEDRIJF
VOSSEBELT**

Installatiebedrijf Vossebelt B.V. is al **bijna 50 jaar** een vakkundige
partner voor al uw werkzaamheden op het gebied van:

- Centrale verwarming
- Luchtverwarming
- Stadsverwarming
- Koeling
- Mechanische ventilatie
- Loodgieters werkzaamheden
- Service en onderhoud
- Verhuur, lease en verkoop CV-ketels
- Ontstoppingswerkzaamheden
- Regeltechniek
- Duurzame energie
- Zonnepanelen

G S Ned UNETO-VNI STEK W INSTAL

Pakketboot 5 | 3991 CH Houten | Tel. (030) 2885108 | info@vossebelt.org

U vindt ons op bedrijventerrein de Meerpaal | **Kijk op onze website www.vossebelt.org**

Alle kerkgebouwen zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Kerkgebouwen aangegeven met *zijn voorzien van een aangepast toilet.

Protestantse kerken binnen de PGU

Bethelkerk *

Burg, Norbruislaan 1
Diensten: 10:00 uur
06-08 Mevr. J.C. de Klerk
13-08 ds G. Blom
20-08 gezamenlijke dienst in Oranjekapel; zie aldaar
27-08 Predikant onbekend

Blossom

Grave van Solmsstraat 4
Diensten: 11:00 uur
06-08 viering; 12:00 uur Eten
20-08 viering; 12:00 uur Eten

Domkerk *

Domplein
Diensten: 10:30 uur
06-08 mw. ds J. van der Werf, dienst van Schrift en Tafel
06-08 19:00 vesper
13-08 ds M. den Dekker, dienst van Schrift en Tafel
13-08 19:00 vesper
20-08 ds R. van Zwieten, dienst van Schrift en Tafel
20-08 19:00 vesper
27-08 ds N.J. de Jong-Dorland, dienst van Schrift en Tafel
27-08 19:00 vesper

Haven, De*

Marco Pololaan 185-187
Diensten: 16:30 uur
06-08 17:30 Havenmaaltijd
13-08 Havenanker (aanbidding en bijbelstudie)
20-08 Havenvuur (bijbelverhaal staat centraal)
27-08 Havenanker (aanbidding en bijbelstudie)

Jacobikerk *

St. Jacobsstraat 171
06-08 10:00 prof. dr. C. van der Kooij (Driebergen)
06-08 17:00 ds A.J. Zoutendijk
06-08 19:30 Avondgebed
13-08 10:00 ds A.J. Zoutendijk
13-08 17:00 dr. W.M. Dekker (Waddinxveen)
13-08 19:30 Avondgebed
20-08 17:00 ds A.J. Zoutendijk
20-08 19:30 Avondgebed
20-08 10:00
ds V.P. Vermeulen
27-08 10:00 ds A.J. Zoutendijk
27-08 17:00 ds K. Hage (Breukelen)

Janskerk, EUG Oek. Studentengem.*

Janskerkhof 26
Diensten: 11:00 uur
06-08 J. Smit O.S.A.
13-08 ds H. Pals
20-08 past. M. Milder
27-08 past. E. Rommens-Woertman

Johannescentrum *

Moezeldreef 400
Diensten: 10:30 uur
01-08 10:00 mw. M. van der Hulst - Caspers (seniorenviering)
06-08 dhr. K. Wijnen (zomerviering)
13-08 ds E. Treurniet (zomerviering)
20-08 ds H.V.V. Wierda (zomerviering)
27-08 ds T. Wolters (zomerviering)

Marcuskerk *

Wijnesteinlaan 2
Diensten: 10:00 uur
06-08 ds J.S. Koops
13-08 ds H. Zeldenrust
20-08 ds J. Kruijer
27-08 ds J.S. Koops

Nicolaikerk *

Nicolaaskerkhof 9
Diensten: 10:00 uur
06-08 drs. J. Biemans
06-08 17:00 vespercommissie en ds H. Zeldenrust; Orgelvesper; Transfiguratie van de Heer
13-08 ds N. Vlaming
20-08 ds D. Neven; Schrift & Tafel
27-08 ds K. Bouman

Nieuwe Kerk

Bollenhofsestraat 138a
Diensten: 10:00 uur
06-08 ds A.J. Zoutendijk
13-08 ds A. Priem
20-08 ds Chr. van Andel
27-08 ds L.H. Kansen-Brasz

Oranjekapel *

Amsterdamsestraatweg 441-A
Diensten: 10:00 uur
06-08 gezamenlijke dienst in Bethelkerk; zie aldaar
13-08 ds E. Bakker
20-08 dhr. A. van Baarsen
27-08 dr. M. Wissen

Roobolkapel

Cornelis Roobolstraat 86
Diensten: 10:00 uur
13-08 Roobolviering
27-08 Roobolviering

Tuindorperkerk *

Prof. Suringarlaan 1
Diensten: 10:00 uur
06-08 dr. R.L. Haan, Utrecht
13-08 ds Y. Viersen, Utrecht, Schrift-en Tafeldienst
20-08 drs M. Jonker, Utrecht
27-08 ds N. den Bok, Utrecht

Wijkplaats, de

Johan Camphuisstraat 101
Diensten: 10:00 uur
06-08 10:30 viering in Parc Transwijk, Lomanlaan
13-08 viering bij Baptistengemeente De Rank, Grebbeberglaan 13
20-08 ds G. van Manen
27-08 ds D.V. Brouwer, Schrift en Tafel

Wilhelminakerk *

Hobbemastraat 35
Diensten: 10:00 uur
06-08 ds M. van Giezen, Schrift en Tafel
13-08 dienst in de Marcuskerk
20-08 ds M. van Giezen
27-08 dienst in de Marcuskerk

Andere kerken

Baptisten Gemeente Utrecht 'Silo'

Herenstraat 34-26
Diensten: 10:00 uur
06-08 dhr. H. Baas
13-08 ds A. Noordhoek
20-08 ds P. Brongers
27-08 ds W. Bakkes

Doopsgezinde Gemeente *

Oudegracht 270
Diensten: 10:00 uur
06-08 10:30 dienst samen met Remonstranten in de Geertekerkerk, zie aldaar
13-08 10:30 dienst samen met Remonstranten in de Geertekerkerk, zie aldaar
16-08 20:00 Taizédienst
20-08 10:00 ds A. Maas
27-08 10:00 ds T. Rijken

Evang.-Lutherse kerk (De Wartburg)

Kennedylaan 16
Diensten: 10:00 uur
13-08 ds J. Wiegers; Heilig Avondmaal
20-08 ds E. Bakker
27-08 past. G. Krul

Evang.-Lutherse kerk (Hamburgstr.)

Hamburgerstraat 9
Diensten: 10:30 uur
06-08 ds C.P. Bouman; Heilig Avondmaal
13-08
ds P.K.A. Akerboom-Roelofs
20-08 ds C. van Opstal
27-08 ds Chr. Karrer

Geertekerkerk, Remonstrantse Gem. Utr.*

Geertekerkerkhof 23
Diensten: 10:30 uur
13-08 I Leng Tan
20-08 mw. F. Bonda
27-08 mw. A. Wieringa

Huis van Vrede

Van Kleffenslaan 1
Diensten: 11:00 uur
06-08 viering met Marokkaans ontbijt
13-08 viering met Marokkaans ontbijt
20-08 viering met Marokkaans ontbijt
27-08 viering met Marokkaans ontbijt

ICF Utrecht

Matthéuskerk
Hendrika van Tussenbroeklaan 1a
Diensten: 14:00 uur
06-08 ds P.A.C. Boom
13-08 evang. J. Bonhof
20-08 evang. J. Bonhof
27-08 evang. Van Dooijeweert

Johannes Bernarduskerk, Gem. Wladimirskaja

Oranje Nassaulaan 2
Diensten: 10:30 uur
20-08
vader P. Brenninkmeijer, de Goddelijke Liturgie

Leger des Heils

Schooneggedreef 27H
Diensten: 10:00 uur
06-08 Majoor Nieuwland
13-08 Majoor Nieuwland
20-08 Majoor Nieuwland
27-08 Majoor C. Jongejans

Nederlands Gereformeerde Kerk

Troosterlaan 65
Diensten: 09:30 uur
06-08 10:00 br. P. Sierskma
13-08 10:00 ds F. Blokhuis, Heilig Avondmaal
20-08 10:00 ds K.T. de Jonge
27-08 10:00 ds J. Smit

Oecumenische onderwegkerk Blauwkapel

Kapeldwarsweg 21
Diensten: 10:30 uur
06-08 ds E. de Boom
13-08 past. G. Krul
20-08 past. A. van Dam
27-08 past. G.J.B. Weersink

Oud-Katholieke Parochie Utrecht Ste. Gertrudis

Willemsplantsoen 2
Diensten: 10:00 uur
06-08 past. B. Wallet; Hoogfeest Transfiguratie
13-08 past. F. Duivenvoorde
20-08 past. B. Wallet; Hoogfeest van Maria
27-08 past. A. Duurkoop

Pieterskerk

Pieterskerkhof 5
Diensten: 10:30 uur
13-08 dhr. J. La Grouw
27-08 ds L. Van Hilten

ziekenhuizen

St. Antonius ziekenhuis

Bosboomstraat 1
Diensten: 10:00 uur
06-08 ds C. van Egmond
13-08 past. W. Oldenhof
20-08 ds J. de Zwaan
27-08 ds I. Haijink

St. Antonius ziekenhuis

Soestwetering 1
Diensten: 10:00 uur
06-08 ds C. van Steenis
13-08 mw. C.J. Koek-Straus
20-08 ds N.T. Overvliet van der Veen
27-08 ds J.J. Tersmette

UMC Stiltencentrum

Heidelberglaan 100
Diensten: 10:00 uur
13-08 past. L. Berkhout
27-08 ds M. Milder

zorgcentra

Bijnkershoek, de

Van Bijnkershoeklaan 250
Diensten: 15:00 uur
11-08 ds Y. Viersen

Huis aan de Vecht, 't

Costa Ricadreef 9
Diensten: 19:30 uur
04-08 ds Warners
01-09 ds Rebel

Rosendael

Indusdreef 5
Diensten: 10:45 uur
06-08 mw. A. Oldenziel; Woord en Tafel
20-08 dhr. P. Jacobs; Woord en Communie

Swellengrebel

Burg, F. Andreaelaan 100
Diensten: 10:15 uur
06-08 10:30 past. werker mw. Th. Peereboom; oecumenische dienst;
27-08 ds A. van de Schrier

Tamarinde

Neckardreef 6
Diensten: 10:30 uur

13-08 mw. v.d. Schrier
20-08 ds Jurjens
27-08 ds Dubois

Transwijk

Hof van Transwijk 16
Diensten: 10:30 uur
06-08 ds J.E. Riemens; gezamenlijke viering met de Wijkplaats; locatie: Transwijk
13-08 ds B. V. Wallet
20-08 dhr. A. Hubers
27-08 dhr. L. Smit

Tuindorp Oost

Winklerlaan 365
Diensten: 10:30 uur
06-08 ds T. Zijlstra
20-08 past. G. Krul

Zuylenstede

Perudreef 8
Diensten: 10:00 uur
06-08 dhr. L. Smit
13-08 ds M. van Giezen
20-08 ds J.E. Riemens
27-08 dhr. J. Bouma

door-de-week

Getijdegebeden in de Domkerk:

In augustus is er geen ochtendgebed op maandag om 07.00 uur.
Maandag t/m zaterdag 12:30 uur: middaggebed
Iedere woensdag en iedere zondag 19:00 uur: vespers

Kapel Hoog Catharijne

Godebaldkwartier
Diensten ma. t/m vr.: 12.45-13.00 u
Zaterdag
Axion locatie
Dr. J.N. Voorhoeve
Van Heuven Goedhartln 3
Diensten: 10.30 u

huwelijken

Domkerk:

maandag 21 augustus 2017, 15.30 uur
Céline Pronk en Marten van Antwerpen
Voorganger: ds N.J. de Jong-Dorland

LEESROOSTER

De komende weken vermeldt het leesrooster van het Nederlands Bijbelgenootschap de volgende bijbelgedeelten:

zo 6 aug Jeremia 16:1-13
ma 7 aug Jeremia 16:14-18
di 8 aug Jeremia 16:19-17:8
wo 9 aug Jeremia 17:9-18
do 10 aug Jeremia 17:19-27
vr 11 aug Jeremia 18:1-12
za 12 aug Jeremia 18:13-23

zo 13 aug Jeremia 19:1-15
ma 14 aug Jeremia 20:1-6
di 15 aug Jeremia 20:7-18
wo 16 aug Jeremia 21:1-10
do 17 aug Jeremia 21:11-22:9
vr 18 aug Jeremia 22:10-23
za 19 aug Jeremia 22:24-23:8

zo 20 aug Jeremia 23:9-24
ma 21 aug Jeremia 23:25-40
di 22 aug Psalm 54
wo 23 aug Matteüs 15:21-28
do 24 aug Matteüs 15:29-39
vr 25 aug Matteüs 16:1-12
za 26 aug Matteüs 16:13-20

zo 27 aug Matteüs 16:21-28
ma 28 aug I Kor: 15:1-11
di 29 aug I Kor: 15:12-28
wo 30 aug I Kor: 15:29-49
do 31 aug I Kor: 15:50-58
vr 1 sep Psalm 77
za 2 sep Matteüs 17:1-13

ZinindeZomerFestival in Oost

Marian van Giezen

Op 12 en 13 augustus is de eerste editie van het ZinindeZomerFestival in Utrecht-Oost. Dit tweedaagse zinfestival is een mix van beeldende kunst, zingeving en ontmoeting. In tegenstelling tot vele festivals is dit er één met een ingetogen sfeer. Stilte speelt een belangrijke rol. Bezoekers worden uitgedaagd een ruimte van innerlijke vrede en vreugde te ervaren en deze samen mede mogelijk te maken.

Programma in het kort

12 augustus	13:00-14:00	De kerk is open voor verstillings (met muziek en kunst)
	14:00	Koffie, welkom en uitleg workshops.
	14:15-16:00	Workshops
	16:00-16:30	Koffie, welkom en uitleg avondprogramma
	16:45-18:45	HUMAN – film
	19:00	Ontmoetingsdiner
13 augustus	9:00-9:20	De kerk is open voor verstillings (met muziek en kunst)
	9:30-10:30	Stilte-ontbijt
	11:00-13:00	Workshops
	13:00-14:00	Koffie en broodje
14:00	Afsluiting	

Het ZinindeZomerFestival is een samenwerking tussen Begane Grond Utrecht Oost, de Wilhelminakerk en betrokken buurtbewoners, en ondernemers.

Op zaterdag draait de film HUMAN, van Yann Arthus Bertrand en is er aansluitend het Ontmoetingsdiner. Op zondagochtend is er naar inspirerend kloostergebruik een Stilte-ontbijt in de Binnentuin. En op zaterdag en zondag kun je de diepte in met verschillende gratis workshops. Voor het Ontmoetingsdiner (€ 10,-) en het Stilte-ontbijt (€ 2,50) moet je vooraf een plekje reserveren, door een mailtje te sturen naar welkom@beganegrond.nl. Betalen kan tijdens het festival (alleen contant). Het volledige programma is te vinden via [facebook.com/BeganeGrondUtrecht](https://www.facebook.com/BeganeGrondUtrecht) en op de ramen van de Huiskamer.

Ontruimingsoefening Domkerk geslaagd

Andreas Havinga

De oproep om figurant te zijn in een ontruimingsoefening in de Domkerk wekte mijn interesse. Zelf was ik net bezig met het volgen van een basiscur-sus bedrijfshulpverlening (BHV). Zo'n oefening leek mij een uitstekende kans om mijn vers gewonnen kennis te versterken. Grijpen die kans dus.

* ..."Opschieten, er uit!"... Beeld van de ontruimingsoefening in de Domkerk.

Begin juli kwamen ruim zestig deelnemers bij elkaar in de Domkerk op een doordeweekse middag – kosters, beheerders, verhuurcoördinatoren, kerkrentmeesters en andere vrijwilligers, samen gesprokkeld uit de diverse wijkgemeenten. Vanwege de brede opzet was deze ontruimingsoefening een primeur binnen de Protestantse Gemeente (PGU).

Het doel was om de kosters en beheerders van alle PGU kerkgebouwen te laten oefenen wat ze moeten doen bij een calamiteit. Nagespeeld werd een noodsituatie die zich kan voordoen tijdens de dagelijkse openstelling van de Domkerk. Door de medewerking

van figuranten werd de oefening zo echt mogelijk gemaakt.

Hesjes

De oefening en de nabesprekingen duurden samen ongeveer een uur. Er waren vijf rollen die onder de deelnemers werden verdeeld. Drie van de rollen – ontruimers, gids en 112-beller – waren herkenbaar door middel van gekleurde hesjes.

Tijdens de inleiding was er iets vreemds. Een verdachte geur hing in de lucht. Na afloop van de oefening volgde een plenair gesprek over de verbeterpunten.

De geur bleek te maken te hebben met de oefening: een nep – en dus ongevaarlijke – gaslucht. Een echt gaslek telt ten slotte als calamiteit en is dus reden om een ruimte te ontruimen. Net als reanimatie, brand, wateroverlast, bommelding of noem maar op. De oefening werd herhaald en gevolgd door een plenair slotgesprek.

Surreëel

Tijdens een pauze werd ik herinnerd aan een bijzondere ervaring. Het bleek dat mijn gesprekspartner en ik allebei aanwezig waren

geweest tijdens een calamiteit in de Nicolaïkerk, hij als koster, ik als kerkganger. Tijdens een jazzvesper was een andere kerkganger flauwgevallen en moest (elders in de kerk) gereanimeerd worden. Het was de koster met wie ik sprak die de levensreddende eerste hulp verleende. Terwijl dit gebeurde ging de vesper onverstoord door, er was geen ontruiming.

Op de achtergrond hoorden we de sirene van de ambulance, zagen de broeders met mobiele brancard in de verte door het kerkschip heen en weer lopen. Het was een surreële ervaring – het drama van eerstehulp om een leven te redden met op de achtergrond vespermuziek. En andersom.

En degene die gereanimeerd moest worden? Hij is springlevend en gaat nog steeds naar de diensten in de Klaaskerk.

De auteur is assistent-beheerder in de Ontmoetingskerk te IJsselstein, lid van de lokale Protestantse gemeente en vrijwilliger in het PGU Bureau.

De ontruimingsoefening was een gezamenlijk initiatief van de PGU en de Domkerk, en werd uitgevoerd door Feike Huijgen van Kerkhulpverlening.nl.

NOG ENKELE PLAATSEN VRIJ VOOR KINDEREN VANAF GROEP 3

Koorschool start nieuwe klas

Jenny Blokzijl

De Buitenschoolse Koorschool Utrecht (BKU) begint na de zomervakantie met een nieuwe opleidingsklas A voor kinderen uit de stad en regio Utrecht vanaf groep drie. Daarnaast zijn in opleidingsklas B enkele plaatsen vrij voor nieuwe kinderen, zo laat de school weten. Opleidingsklas A en B zijn voor alle kinderen toegankelijk. Wel is een auditie nodig om tot de koorklas toegelaten te worden.

De Buitenschoolse Koorschool Utrecht (BKU) is een regionale kinderkoortraining en zangschool in hartje Utrecht bij de Gertrudiskathedraal, en staat onder professionele leiding van Hanna Rijken. Bij de BKU zingen kinderen vanaf zes jaar uit de stad en regio Utrecht.

Jongleren

De BKU zingt veel Anglicaanse koormuziek en werkt met de methode Jongleren. Na de zomer-

* Repetitie bij de Buitenschoolse Koorschool Utrecht (foto Marleen Schoonderwoerd). Inzet: Hanna Rijken.

vakantie begint een geheel nieuwe opleidingsklas A. Ook zijn er dus enkele plaatsen vrij voor nieuwe kinderen in opleidingsklas B. Wie het leuk lijkt om bij de Buitenschoolse Koorschool

Utrecht te komen zingen, kan contact opnemen met het secretariaat van de BKU, e-mail: buitenschoolsekoorschool@gmail.com. Meer informatie staat op de website van de school: www.buitenschoolsekoorschoolutrecht.nl.

Een keer tijdens de lessen komen kijken is ook een mogelijkheid.

Auteur is secretaris van het BKU-bestuur.

kerk in de stad

IS EEN UITGAVE VAN DE
PROTESTANTSE GEMEENTE
UTRECHT EN VERSCHIJNT
MAANDELIJKS

REDACTIE

Elly Bakker,
Sietske Gerritsen,
Arnold Rietveld
Frans Rozemond
Agnes Stekelenburg

HOOFDREDACTEUR

Peter van der Ros

REDACTIEADRES

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
e-mail:
kerkindestad@protestant-utrecht.nl

Dit blad verschijnt maandelijks op de laatste of eerste vrijdag.

Artikelen en berichten uiterlijk op de maandag van de week vóór verschijning naar:

kerkindestad@protestant-utrecht.nl
Kopij kerkdiensten mailen naar:
preekrooster@protestant-utrecht.nl

WIJKCORRESPONDENTEN

Citypastoraat Domkerk:
Bram Schriever
Eglise Wallonne (Pieterskerk):
Grietje Hofman
EUG Oekumenische
Studentengemeente (Janskerk):
Rik Boonstra
De Haven: Wilma Wolswinkel
Jacobikerk: Francis Boer
Marcus-Wilhelminawijk:
Anne-Marie Rutgers
Nicolaïkerk: Karin Blaauw
Nieuwe Kerk: Hanneke Monsuur
Johannescentrumgemeente:
Francis Prins
Utrecht West: Jurjen de Paauw
Tuindorpkerk: Jan Verkerk
Zuilen: Annemieke Schuur

ADMINISTRATIE

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
abonnement@protestant-utrecht.nl
Voor een abonnement op *Kerk in de Stad* vragen wij per adres een bijdrage van 35 euro per jaar in de productie- en verzendkosten. Elk jaar ontvangt u in september een acceptgiro om de betaling te voldoen.

ADVERTENTIES

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
Tarief op aanvraag, sluitingstijd tien dagen voor verschijning.
Aanleveren van advertenties:
advertenties@protestant-utrecht.nl

BANKRELATIE

Kerk in de Stad te Utrecht
NL37INGB0000766042

GRAFISCHE VERZORGING

theologische uitgeverij Narratio®,
Gorinchem
www.narratio.nl